

HATİCE ORUÇ*
(Ankara, Türkiye Cumhuriyeti)

SARAYBOSNA'DA İSA BEY ZAVİYESİ HAKKINDA BAZI BELGELER (II)

Abstrakt

U arhivskim dokumentima do kraja 18. stoljeća ne susreće se niti jedan podatak o tome da je zavija koju je 1462. godine osnovao Gazi Isa-beg pripadala nekom tarikatu. Međutim, od kraja 18. stoljeća, od kada se pojavljuje i Šejh Osman-dede, Isa-begova zavija u Sarajevu počinje se spominjati kao mevlevijska. Šejh Osman-dede bio je jedan od derviša Hadži Sinanove kadirijske tekije, da bi kasnije postao šejh Hadži Mahmudove mevlevijske tekije te u narednom periodu počeo tvrditi da je mevlevijska tekija u kojoj je on bio šejh ustvari Isa-begova zavija. Prvo je u to ubijedio nadležne instance, potom osigurao da se tekija u kojoj je bio šejh popravi iz sredstava vakufa Isa-begove zavije, a nakon toga, u nastojanju da dokaže da je pozicija mutevelije ovoga vakufa neotuđivo pravo šejha ove tekije, posegnuo i za pozicijom mutevelije spomenutog vakufa i vakufskom imovinom. Time je pokrenut dugogodišnji spor oko pozicije mutevelije između novog mutevelije Šejh Osman-dedeta i mutevelije Isa-begovog vakufa Osmana sina Mustafinog, koji je živio u Skoplju i bio Isa-begov potomak. Iz dokumenata o ovoj veoma osjetljivoj temi saznajemo da li je Isa-begova zavija zaista bila mevlevijska tekija, ko je imao pravo da bude mutevelija vakufa navedene zavije, koji su bili uslovi funkcionisanja vakufa i slično.

Ranije su objavljeni neki dokumenti koje smo pronašli u Osmanskom arhivu u Istanbulu i Arhivu Generalne direkcije vakufa u Ankari, a koji su bili vezani za dešavanja oko Isa-begove zavije i vakufa, koja su počela proglašenjem Šejh Osman-dedeta mevlevijskim šejhom. U ovom radu korišteni su dokumenti iz siđžila Sarajevskog šerijatskog suda koji se čuvaju među građom Gazi Husrev-

---

* Prof. Dr. Hatice Oruç, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, e-mail: horuc@ankara.edu.tr; ORCID ID: 0000-0003-2185-1640

begove biblioteke u Sarajevu. Ovi dokumenti upotpunjuju dokumente koje smo ranije objavili. Navedeni dokumenti, koji preispituju do sada uvriježeno mišljenje da je Isa-begova zavija osnovana kao mevlevijska tekija te iznose na vidjelo ime Hadži Mahmuda kao osnivača mevlevijske tekije, izmijenit će pisanje o tarikatima u ovom gradu. Dokumenti su važni i za istraživanje institucije vakufa, kao i pravne historije kroz djelovanje ustanove šerijatskog kadije i njegove sudnice.

Ključne riječi: Gazi Isa-beg, Sarajevo, Skoplje, Šejh Osman-dede, mevlevijska tekija Hadži Mahmuda, Isa-begova tekija, mevlevizam, vakuf, tevljet

Saraybosna şehrinin kurucusu Gazi İsa Bey'in, şehrin bizzat kuruluşuna işaret eden ve sembolü olan zaviyesinin bir tarikata mensubiyetiyle ilgili arşivlerde rastladığımız ilk kayıtlar 18. yüzyılın sonlarından gelmektedir. 1462'de kurulduğu andan bu ana kadar üç asırdan ziyade kaynaklar İsa Bey Zaviyesi'nin tarikat hüviyeti konusunda suskundur. Saraybosna'da tarikat tarihi sahnesinde Şeyh Osman Dede'nin belirmesiyle İsa Bey Zaviyesi birden Mevlevî olarak zikredilmeye başlar.

Şeyh Osman Dede, Saraybosna'da Hacı Sinan Kadirî Tekkesi dervişlerinden biriyken Hacı Mahmud Mevlevî Tekkesi'ne şeyh olur ve sonraki süreçte şeyhliğini yaptığı Mevlevî tekkesinin aslında İsa Bey Zaviyesi olduğu iddiasıyla ortaya çıkar. Önce iki tekkenin aynılığı konusunda yetkili mercileri ikna eder, şeyhi olduğu tekkenin İsa Bey Zaviyesi vakfı gelirleriyle onarımını temin eder. Ardından bu vakfın tevliyetinin tekke şeyhlerine meşruta olduğunu ileri sürerek vakfın tevliyetini üzerine ve mal varlığını eline alır. Böylece zaviye vakfının Üsküb'de ikamet eden İsa Bey neslinden mütevellisi ile vakfın yeni mütevellisi Şeyh Osman Dede arasında uzun yıllar devam edecek bir tevliyet davası zuhur eder. Bu konuda ki belgelerden İsa Bey zaviyesinin gerçekten Mevlevî olup olmadığı, zaviye vakfının tevliyetine kimin hakkı olduğu, vakfiyede vakfın işleyişine dair şartlar vs. hususlarının tetkik konusu olduğu anlaşılmaktadır.

Şeyh Osman Dede'nin Mevlevî şeyhi olmasıyla başlayan İsa Bey Zaviyesi ve Vakfı etrafında gelişen hadiselerin konu olduğu farklı tür ve nitelikte belgelerden İstanbul'da Osmanlı Arşivi'nde ve Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde tespit edebildiklerimiz daha önce yayınlanmıştır¹. Bu çalışmada ise Saraybosna'da Gazi Hüsrev

¹ Hatice Oruç, "Saraybosna'da İsa Bey Zaviyesi Hakkında Bazı Belgeler (I)", *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 71/2021, Sarajevo, 2022, 195-252.

Bey Kütüphanesi (Gazi Husrev-begova biblioteka) bünyesinde muhafaza edilen Saraybosna şer'iyeye sicillerindeki belgeler ele alınmaktadır. Sicillerde konuyla ilgili Osman Dede'nin zamanında ve O'nun ölümüyle Mevlevî şeyhliğini devr alan oğlu Lütfullah Efendi'nin zamanında meydana gelen kayıtlar bulunmaktadır. Belge sayısının fazla olması sebebiyle bu çalışmada Osman Dede ile ilgili belgeler ele alınmıştır. Şeyh Lütfullah ile ilgili olanlar başka bir çalışmada değerlendirilecektir. Şer'iyeye sicilleri mahkemede yürütülen işlemler sonucu kadılar tarafından üretilen hüccet, i'lâm, ma'rûz, mürasele gibi belge ve kayıtlar yanında, kadılara hitaben gönderilen ferman, berat, buyuruldu, tezkere vb. diğer belgelerin kayıtlarını da içermektedir. Dolayısıyla Saraybosna şer'iyeye sicillerinde konumuzla ilgili belgeler de çeşitlilik arz etmektedir. Saraybosna şer'iyeye sicillerinde yer alan ve burada yayına konu olan belgeler, Muhammed Enverî Kadić (d.1855-ö.1931) tarafından yazılan ve bir nüshası yine Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde bulunan 28 ciltlik *Târîh-i Enverî* başlıklı el yazması eserde de aynıyla istinsah edilmiş olarak yer almaktadır.

BELGELERİN NİTELİK VE MUHTEVALARI

BELGE I: Sicillerde konuyla ilgili en erken tarihli belge Şeyh Osman Dede'nin Saraybosna Mevlevî tekkesi şeyhliğinin onaylandığı bir icâzetnâme/meşihatnâmedir.² Mevlevîlikte, Konya Mevlevî Dergâhının merkez-âsitâne olarak kabul edildiği, diğer şehir ve memleketlerdeki mevlevîhânelerin onun tarafından idare edildiği malumdur. İdarenin başında Mevlânâ neslinden bir postnişin bulunur ve diğer mevlevîhânelerin başındaki şeyhler ise bu postnişinin verdiği meşihatnâme veya icâzetnâme ile göreve başlardı.³ Saraybosna Mevlevî tekkesi meşihati de Şeyh Osman Dede'ye dönemin Konya Mevlevî Dergâhı postnişini bulunan Seyyid el-Hâcc Ebûbekir⁴ tarafından 7 Ekim 1778 (15 Ramazan 1192) tarihli icâzetnâme/meşihatnâme ile tefviz edilmiştir. Şeyh Osman Dede'ye hitaben hazırlanan bu meşihatnâmede “medîne-i Bosna'da

² Sarajevo, Gazi Husrev-begova biblioteka (GHB), Saraybosna Şer'iyeye Sicili (*Sidžil Sarajevskog šerijatskog suda*) 20, 89.

³ Ş. Barihüda Tanrıkorur, “Mevleviyye”, *DİA (TDV İslâm Ansiklopedisi)*, 29. cilt, Ankara, 2004, 471.

⁴ 1740-1785 yılları arasında Konya Mevlevî Asitânesi postnişini II. Hacı Ebubekir Çelebi'dir. Tanrıkorur, “Mevleviyye”, 72.

vâkı‘ Mevlevîhâne'nin meşihat ve mesnevi-hânlığı tarafımızdan sana tefvîz olunmuştur” denilmekte, Mevlevîhânenin İsa Bey zaviyesi ile ilgisine dair herhangi bir ifade yer almamaktadır. Ancak bu durum Osman Dede'nin kendisini İsa Bey Zaviyesi'nin Mevlevî şeyhi olarak tanımlamasına engel teşkil etmemiştir.

BELGE II: Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi 21 numaralı Saraybosna şer‘iyye sicilinde Osman Dede'nin şeyhi olduğu tekkenin onarım masraflarının karşılanmasına dair bir hüccet kaydı bulunmaktadır.⁵ Bu hüccet, Saraybosna kadısı Debbağzâde Numan Efendi tarafından 30 Nisan 1782 (17 Cumadelula 1196) tarihinde hazırlanmıştır. Hüccet içeriğinde, zaman içerisinde tamamen harap olmuş olan İsa Bey Zaviyesi'nin, vakfı malından yeniden inşa edilmesine dair tekrar eden fermanlardan ve Bosna Valisi Abdullah Paşa'nın buyuruldusundan bahisle, zaviyenin inşasının başlanması gerektiği ancak vakfın mevcut gelirinin bunun için yeterli olmadığı belirtilmektedir. Bu sebeple vakfın akarından Kolobara Han, bir sonraki yılın hesabına mahsuben bir yıllığına Serdengeçti Mustafa Ağa'ya kiralanmış ve kira bedeli olan 450 guruş mahkeme huzurunda vakfa teslim edilmiş ve bu hüccetle durum kayıt altına alınmıştır.

BELGE III: Aynı sicilde 14 Mayıs 1782 (1 Cumadelahir 1196) tarihli bir hüccet yine zaviyenin inşa masrafları için o ana kadar hâsıl olan vakıf gelirinin yeterli olmayacağı gerekçesiyle vakıf akarından çifte hamamın bir sonraki yıl için kiralanması hususunu bildirmektedir⁶. Buna göre Mustafa Beşe hamamı 7 Aralık 1782-25 Kasım 1783 (1 Muharrem-29 Zilhicce 1196) tarih aralığı için bir yıllığına kiralamış ve kira bedeli olarak 350 guruşu nakit olarak mahkeme huzurunda ilgililere teslim etmiştir.

BELGE IV: 21 numaralı Saraybosna şer‘iyye sicilinde diğer bir kayıt 30 Eylül 1782 (22 Şevval 1196) tarihli bir ilamdır.⁷ Bu ilama göre Gazi İsa Bey Zaviyesi'nin inşasına başlanılmış, vakfın cabisi olan Abdullah Ağa bina emini olarak tayin edilmiş, vakfa ait han, hamam ve değirmenlerin bir sonraki seneye (1197) mahsuben toplanan kira gelirleri bina yapımına kullanılmıştır. Ancak belirlenen miktar Abdullah Ağa'nın dört aylık ücreti ve inşaat masraflarının tamamının karşılanmasına yetmemiştir. Bu belge ile bir önceki seneye (1195) ve içinde bulunulan seneye (1196) ait zemin mukataasından vakfın alacağı olan 400 guruşun

⁵ GHB, *Sicil* 21, 118.

⁶ GHB, *Sicil* 21, 155.

⁷ GHB, *Sicil* 21, 155.

Abdullah Ağa'nın ücreti ve geri kalan bina yapım masrafları için tahsiline mahkemenin izninin olduğu ilam edilmektedir.

Kaydın üst kısmında Bosna Valisi Silahdar Abdullah Paşa'nın ilamda belirtildiği şekilde, borçlulardan belirtilen meblağın tahsiline dair 3 Ekim 1782 (25 Şevval 1196) tarihli buyuruldusu yer almaktadır.

BELGE V: Yukarıdaki ilam yazıldığında zaviyenin binası bitmiştir. Bu durum 8 Ekim 1782 (1 Zilkade 1196) tarihli inşaat masraflarının kaydedildiği icmal defterinden de anlaşılmaktadır. Bu icmâl defterinin sureti Saraybosna'nın 21 numaralı şer'iyeye sicil defterinde yer almaktadır.⁸

BELGE VI: 39 numaralı Saraybosna şer'iyeye sicilinde 31 Ekim-9 Kasım 1799 (Evail-i Cumadelevvel 1214) tarihli İsa Bey evkafına dair bir ferman sureti yer almaktadır.⁹ Ferman Bosna valisi ve Saraybosna kadısına hitaben yazılmıştır. Fermandan anlaşıldığı üzere Mevlevî Şeyh Osman Dede, sadece İsa Bey Zaviyesi'nin şeyhliğini almakla kalmamış, söz konusu zaviyeye vakfedilmiş hamam ve sair akaratin tevliyetini de üzerine almayı başarmıştır. Ancak hamam ve diğer vakıf mallarının gelirini tahsil etmek istediğinde İsa Bey Zaviyesi'nin Üsküb'de ikamet etmekte olan, Saraybosna'da İsa Bey zaviyesinin mütevellisi olduğunu söyleyen Osman Bey'in müdahalesi ile karşılaşmıştır. Şeyh Osman Dede, İsa Bey'in Üsküb'de bulunan imaret ve medresesine Kalivişte/Kaliçavişte¹⁰ köyünün vakf edildiğini, ancak o vakfın mütevellileri olan Feyzullah ve Osman'ın Kalivişte/Kaliçavişte köyü ile yetinmeyecek, kendisinin mütevellisi olduğu Saraybosna'da İsa Bey'in zaviyesi vakfı olan hamam ve diğer akaratina müdahale ve taarruz ettiklerini ileri sürmüştür. Üsküb imaret ve medresesi vakfı mütevellilerinin, Saraybosna zaviyesi vakfına müdahalelerinin men edilmesi konusunda padişahтан hükme-i hümayûn talep etmiştir. Bu talep üzerine İsa Bey'in Üsküb ve Saraybosna'da bulunan evkafı için Defterhane'deki evkaf defteri kayıtlarına müracaat edilmiş, ilgili kayıtlar çıkarılmıştır. Bu kayıtlarda İsa Bey'in Saraybosna'daki hamam ve diğer evkafının buradaki zaviyesine; Kalivişte/Kaliçavişte köyü mahsulatının Üsküb'deki

⁸ GHB, *Sicil* 21, 153.

⁹ GHB, *Sicil* 39, 134-135.

¹⁰ Sicillerde köyün ismi Kalivişte şeklinde okumaya müsait kaydedilmiştir. (*Sicil* 39, s.127-128; 134-135; 137-138, *Sicil* 41, s.113 ve *Sicil* 50, s.43). Tahrir defterlerine bakıldığında ise daha farklı ve harfleri daha açık bir yazım görülmektedir. İsim 1455 tarihli mufassal tahrir defterinde Kaliçevişte (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi (BOA), *TT.d.4*, s.841) ve 1544 tarihli başka bir mufassal tahrir defterinde de Kaliçavişte şeklinde okunacak şekilde yazılmıştır (BOA, *TT.d.232*, s.833, 836, 837, 839).

imaret ve medresesine meşruta olduğu yazılıdır. Nitekim söz konusu kayıtların defter emini tarafından arzedilmesi üzerine 6 Nisan-15 Nisan 1799 (Evail-i Zilkade 1213) tarihli unvanına “mûcebince ‘amel oluna” şeklinde hatt-ı hümâyûn keşide kılınmış olan bir ferman verilmiştir. Bu fermanla Saraybosna'da İsa Bey Zaviyesi Vakfı'nın hasılatının, zaviye misafirlerinin yemeğine harcanmak üzere Saraybosna Zaviyesi Vakfı tarafından tahsil edilmesi, Üsküb'den Osman Bey'in tahsil ettiği miktarın ise ondan geri alınması emredilmiştir. 31 Ekim-9 Kasım 1799 (Evail-i Cumadelevvel 1214) tarihli sureti şer'iyeye siciline kaydedilen ferman ise, Şeyh Osman Dede'nin yeniden müracaatı ile daha önce gönderilmiş olan fermana uygun hareket edilmesi hususunda tekiden gönderilmiştir.

BELGE VII: 39 numaralı Saraybosna şer'iyeye sicilinde 23 Aralık 1799 (25 Receb 1214) tarihli Şeyh Osman Dede'ye İsa Bey Zaviyesi şeyhliği ve vakfının tevliyetinin müceddeden tevcih edildiğine dair Divan-ı Hümâyûndan verilmiş beratın sureti yer almaktadır.¹¹ Kaydın üstüne bu beratın aynen aslından nakl olunduğu ve beratın üzerinde “mûcebince ‘amel oluna” şeklinde bir hatt-ı hümâyûn keşide kılındığı belirtilmiştir. Belge Şeyh Osman Dede'nin, vâkıfın evladından Üsküb'de ikamet eden Osman bin Mustafa'nın tevliyet kaydını iptal ettirerek, vakfın tevliyetini kendi üzerine tevcih edişiyile ilgili detaylar içermektedir.

BELGE VIII: Saraybosna'nın aynı şer'iyeye sicilinde İsa Bey'in Saraybosna Zaviye Vakfı gelirlerinin kimin tarafından tahsil edileceğine dair 17-26 Mart 1800 (Evahir-i Şevval 1214) tarihli Saraybosna kadısına hitaben yazılmış bir ferman sureti yer almaktadır.¹² Ferman Şeyh Osman Dede'nin arzuhali üzere meydana gelmiştir. Üzerinde “mûcebince ‘amel oluna” şeklinde hatt-ı hümâyûn bulunmaktadır. Bu fermanla Defter-i Hakani kayıtları gereğince İsa Bey'in Saraybosna'da zaviyesine vakf edilmiş olan hamam ve sair akaratin gelirinin zaviyenin şeyhi olan Osman Dede tarafından ve Üsküb'de imaret ve medresesine vakf edilmiş olan Kalivişte/Kaliçavişte köyünün gelirinin Üsküb'de bulunan mütevellileri tarafından tahsili hususu belirtilmektedir. Ayrıca Üsküb'deki mütevellilerin Saraybosna zaviyesi vakfına müdahalelerinin engellenmesi, o zamana kadar bu vakıfdan aldıkları bir şey var ise iadesinin sağlanması istenmektedir.

BELGE IX: 39 numaralı Saraybosna şer'iyeye sicilinde 17-26 Mart 1800 (Evahir-i Şevval 1214) tarihli Bosna valisi ve Saraybosna kadısına

¹¹ GHB, *Sicil* 39, 128-129.

¹² GHB, *Sicil* 39, 135-136.

hitaben yazılmış bir ferman sureti daha kayıtlıdır.¹³ Bu ferman yukarıda da zikirleri geçen biri 6-15 Nisan 1799 (Evail-i Zilkade 1213) tarihli ve diğeri 31 Ekim - 9 Kasım 1799 (Evail-i Cumadelevvel 1214) tarihli iki fermanla ilgilidir. Üsküb'de İsa Bey İmaret ve Medresesi Vakfı'nın mütevellisi olan Osman'ın, Saraybosna'da İsa Bey Zaviyesi Vakfı'na müdahalesinin men edilmesi ve zaviye vakfına ait olup şimdiye kadar O'nun tarafından tahsil edilen miktarın tamamının elinden alınarak Şeyh Osman'a teslim edilmesi emredilmektedir. Bu mesele mahallinde çözülemez ise İstanbul'a sevk edilmesi de bildirilmektedir.

BELGE X: Saraybosna şer'iyeye sicil kayıtları arasında bir berat sureti, İsa Bey Zaviyesi Vakfı'nın tevliyeti konusunda Şeyh Osman Dede'ye bundan önce verilmiş ferman ve beratların iptalini haber vermektedir. Saraybosna ahalisinin mazbatası ve Saraybosna kadısı Seyyid Mehmed Efendi'nin arzı üzerine meydana gelen 16 Ocak 1801 (Gurre-i Ramazan 1215) tarihli bu berat¹⁴ ile Üsküb'de İsa Bey evladından Osman bin Mustafa'ya Saraybosna'da İsa Bey Zaviyesi Vakfı'nın tevliyeti yeniden tevcih edilmiştir.

Bu berat içeriğinden anlaşıldığı üzere Saraybosna sakinlerinin ileri gelenleri mahkemeye gelerek, Gazi İsa Bey'in Saraybosna'daki evkafı için 1462 (866) yılında düzenlemiş olduğu vakfiyeden bahisle, İsa Bey'in bu vakfiye ile vakfın tevliyetini hayatta iken kendisine, ölümünden sonra oğlu Mehmed'e ve onun çocuklarına, soyunun tükenmesi halinde azadlı kölelerine ve onların çocuklarına şart koştuğunu beyan etmişlerdir. Bu şarta göre vakfın tevliyeti Üsküb'de sakin vâkıfın evladından Safizâdeler üzerindeyken Saraybosna'nın istilası (1697) sırasında zaviye yanmış ve binasından eser kalmamıştır. Ancak, Hacı Mahmud'un İsa Bey'in evkafı arazisinden mukataa ile kiraladığı arazi üzerine inşa ettiği Mevlevî zaviyesine şeyh olan Osman, bu zaviyeye meşruta Kuru Bahçesi ile yetinmeyerek, Hacı Mahmud Zaviyesi "İsa Bey Zaviyesi'dir" demek suretiyle vakfiyesinde İsa Bey'in zaviyesine tayin ettiği mahsulü almak istemiştir. Bu şekilde vakfın gelirine birkaç sene el koymuş ve bu esnada vakfın tevliyeti de zaviyenin şeyhlerine meşrutadır diyerek söz konusu tevliyeti berat ile kendi üzerine geçirmiştir. Müteveli olan Safizâde Osman ise, Şeyh Osman'ın girişimleri sonucu padişah fermanı ile vakıftan el çektirilmiştir.

Saraybosna ileri gelenleri bu vakfın Bosna'nın fethinden beri mevcut olduğunu, vâkıfın Üsküb'de bulunan evladının müteveli olageldiklerini, Şeyh Osman'a tevliyet verilmekle vâkıfın şartlarına mugayir hareket

¹³ GHB, *Sicil* 39, 137-139.

¹⁴ GHB, *Sicil* 40, 108-110.

edildiğini, üç yüz yıl sonra vâkıfın evladının mahrumiyetine padişahın da rızasının olmayacağı konusundaki inançlarını dile getirerek vakfiye ve vâkıfın şartlarının merkeze iletilmesini Saraybosna kadısına bildirmişlerdir. Berat içeriğinde konuyla ilgili süreç başından itibaren, ilgili birimlerdeki kayıtlara müracaat edilerek anlatılmaktadır. Şeyh Osman Dede'nin İsa Bey vakfını sahiplenmek için ne tür işlemler gerçekleştirdiği, nerelere başvurduğu ve ne tür belgeler aldığına dair bu belgede de önemli detaylar yer almaktadır. Nihayet vakfiyesi incelenerek Şeyh Osman Dede'nin İsa Bey Zaviyesi veya zaviyenin vakfiyle bir ilgisinin olmadığına karar verilmiş ve 16 Ocak 1801 (Gurre-i Ramazan 1215) tarihli bu beratla Şeyh Osman Dede'nin daha önce almış olduğu tüm beratlar iptal edilmiştir.

BELGE XI: Şeyh Osman Dede'nin yukarıda bahsi geçen, kendisine vakıftan el çektiren kararı sükûnetle karşılamadığı, bunu iptal ettirmek ve vakfın tevliyetini yeniden elde etmek için faaliyete geçtiği Saraybosna şer'iyeye sicillerine yansıyan sonraki kayıtlardan anlaşılmaktadır. Saraybosna kadılığına 18 Ocak 1802 (14 Ramazan 1216) tarihinde ulaşan ve üzerinde "mûcebince amel oluna" şeklinde hatt-ı hümayûn bulunan 4 Kasım 1801 (27 Cemaziyelahir 1216) tarihli berat, Saraybosna'da İsa Bey Zaviyesi Vakfının tevliyetine yeniden Şeyh Osman Dede'nin atandığını haber vermektedir.¹⁵

Şeyh Osman Dede, İsa Bey Zaviyesi Vakfı tevliyetinin kendi üzerinden alınıp Osman bin Mustafa'ya tevcih ve berat edilmesinin gerçeği yansıtmayan ilam ve mahzar temelinde yapıldığı iddiasıyla, tevliyetin tekrar kendisine verilmesini talep etmiştir. Şeyh Osman Dede'nin iddiasına göre, İmam Nureddin kendisinin gıyabında ve Saraybosna ileri gelenlerinden habersiz olarak onların adına mahzar düzenlemiş ve sabık Saraybosna kadısı Şeyhzade Mehmed Said Efendi'yi de rüşvet yoluyla ikna ederek ilam almıştır. Böylece İsa Bey Zaviyesi Vakfının tevliyeti Şeyh Osman Dede'nin üzerinden alınarak, İsa Bey'in Üsküb'de bulunan evkafının mütevellisi olan Osman bin Mustafa'ya tevcih edilmiştir. Defterhane kayıtları tevliyetin söz konusu Saraybosna ahalsinin mahzarı ve kadısının ilamı üzerine Osman bin Mustafa verildiğini doğrulamaktadır. Bu defa da Şeyh Osman Dede, dönemin Saraybosna kadısından yukarıda adı geçen mahzardan Saraybosna ileri gelenlerinin haberlerinin olmadığına dair bir ilam almıştır. Nihayet İsa Bey Zaviyesi Vakfının tevliyeti, Osman bin Mustafa'dan alınarak 4 Kasım 1801 (27 Cemaziyelahir 1216) tarihli bu berat ile yeniden Mevlevî zaviyesi şeyhi Osman Dede'ye tevcih edilmiştir.

¹⁵ GHB, *Sicil* 41, 112-115.

BELGE XII: 41 numaralı şer‘iyye sicilinde ayrıca Şeyh Osman Dede’ye hitaben yukarıda bahsi geçen beratın şer‘iyye siciline kaydedildiğinin ve zaviyeye gelip-giden yolcular için pişirilecek yemeğe sarf edilmek üzere vakfın hamam ve diğer gelirlerinin kendisi tarafından toplanacağıının bildirildiği bir mürâsele kaydı bulunmaktadır.¹⁶ 18 Ocak 1802 (14 Ramazan 1216) tarihli bu mürâselenin altında dönemin Saraybosna kadısı Hasan Esad’ın ismi bulunmaktadır.

BELGE XIII: Yukarıda bahsi geçen mürâsele kaydının bulunduğu varakta 27 Ocak 1802 (23 Ramazan 1216) tarihli Bosna Eyalet Divanı’ndan çıkmış, dönemin Bosna valisi Ebu Bekir Paşa’nın mührünü taşıyan iki ayrı buyuruldu yer almaktadır.¹⁷ Bu buyuruldular Bosna şeyhülislamı, bölge müftüsü, eşraf, ulema ve yeniçeri ağalarına, İsa Bey’in Saraybosna’daki zaviyesinin şeyhliği ve vakfının tevliyetinin üzerinde hatt-ı hümayûn bulunan bir beratla Mevlevî Şeyh Osman Dede’ye tevcih edildiği, vakfın akarı gelirlerinin O’nun tarafından tahsil edilmesinin sağlanması ve vakfın işlerine başka birinin karıştırılmaması konuları bildirilmektedir.

BELGE XIV: Saraybosna kadılığına 23 Şubat 1803 (1 Zilkade 1217) tarihinde konuyla ilgili yeni bir tevcih beratı daha ulaşmıştır¹⁸. Bu beratın muhatabı İsa Bey’in evladından Osman bin Mustafa’dır. Saraybosna ahalisinin mahzarı ve buna istinaden kadının hazırladığı ilam üzerine yeniden yapılan bir inceleme ile bu berat meydana getirilmiştir:

“... İsa Beğ vakfından bir mikdâr arsayı Hâcı Mahmud’un mukâta‘a-i zemîn olarak isticâr itdiği mahalle Mevlevîhâne binâ ve Koru Bağçesini vakf idüb İsa Beğ vakfının alâkası olmayub mezbûr Osman Dede hîlekar ve müzevver ve bir dürlü ‘alâkası olmadığını bi’l-cümle ahâlî-i serhad müvâcehesinde ihbâr ve müdâhalesi men‘ ve keff-i yedine Bosna kâdısı ‘arz ve ahâlî-i serhad mahâzır birle i‘lâm ve Der-‘âliyyemde kuyûda ba‘de’l-mürâca‘a ...”.

17 Eylül 1802 (19 Cumadelula 1217) tarihli bu berat ile Saraybosna’da İsa Bey Zaviyesi Vakfı’nın tevliyetinin Şeyh Osman Dede’den alınarak önceki mütevellisi Osman bin Mustafa’ya tevcih edildiği, bu konuda Şeyh Osman Dede’ye daha evvel verilen tevcih beratlarının da iptali ve kayıtlardan silinmesi bildirilmektedir. Bu geniş içerikli belgede de hadiseler en baştan özetlenmekte ve bu beratın verilmesine sebep olan son gelişmeler ilave edilmektedir.

¹⁶ GHB, *Sicil* 41, 111.

¹⁷ GHB, *Sicil* 41, 111.

¹⁸ GHB, *Sicil* 42, 66-67.

BELGE XV: 42 numaralı Saraybosna şer'iyeye sicilinde bulunan diğer bir kayıt yeniden mütevellî atanmış olan Osman bin Mustafa'nın bir arz-ı hâlidir.¹⁹ Bu arz-ı hâlin mahkemeye ulaşma tarihi belge altına düşülen açıklamada 31 Mart 1803 (7 Zilhicce 1217) olarak görülmektedir. Padişaha hitaben kaleme alınan belgede Osman Bey, padişah ferman ve beratıyla kendisine tevcih edilmiş olan tevliyeti alabilmesi ve Osman Dede'nin müdahalesinin men edilmesi için kendisine bir mürasele-i şer'iyeye verilmesi hususunda Saraybosna kadısına bir buyuruldu gönderilmesini talep etmektedir.

BELGE XVI: Saraybosna kadılığına 10 Ekim 1810 (11 Ramazan 1225) tarihinde İsa Bey Zaviyesi Vakfı ile alakalı yeni bir ferman ulaştırılmıştır.²⁰ 24 Temmuz-1 Ağustos 1810 (Evahir-i Cumadelula 1225) tarihli bu ferman Bosna Valisi İbrahim Hilmi Paşa ve Saraybosna kadısına hitaben yazılmıştır. Ferman, Şeyh Osman Dede'nin Ordu Divanı'na vermiş olduğu bir arz-ı hal üzerine çıkarılmıştır. Şeyh Osman Dede bu arz-ı hal ile yine zaviye vakfının Üsküb'de bulunan mütevellisini şikâyet etmekte, onun bu tevliyeti sonradan bir yolunu bularak kayıtlara geçirdiği vakfiyeye istinaden elde ettiğini söylemektedir. Bundan dolayı tevliyetin Defter-i Hakani kayıtları, defaten çıkarılan üzeri hatt-ı hümayûnlu fermanlar ve kadim uygulama üzere tekrar kendisine tevcihini talep etmektedir. Fermanda şeyhin elinde üzerinde hatt-ı hümayûn bulunan çok sayıda berat ve ferman bulunduğu, söz konusu mütevellî ile aralarında uzun zamandır çokça münazaa olduğu belirtilerek, zaviye vakfı mahsullerinin kadimden nasıl tahsil edildiğinin araştırılması, hakikat ne ise ortaya çıkarılması ve münazaanın sonlandırılması hususunda gerekenin yapılması bildirilmektedir.

1810 tarihli bu ferman, konuyla alakalı Şeyh Osman Dede hayattayken meydana gelen ve Saraybosna şer'iyeye sicillerinde tespit ettiğimiz son belgedir. Fermanda da belirtildiği üzere İsa Bey Zaviyesi Vakfı etrafında gelişen tevliyet kavgası-davası çok uzamıştır. 1778 yılında Konya Mevlevî asitanesinden verilen icazetname ile Saraybosna'da Mevlevî tekkesine şeyh atanan Osman Dede, bundan birkaç yıl sonra 1782 yılında şeyhi olduğu Hacı Mahmud Mevlevî tekkesini, artık mevcut olmayan İsa Bey zaviyesi olarak göstermek suretiyle zaviye vakfından tamir ettirmiştir. 1799 yılında da vakfın mütevellisi yoktur diyerek tevliyeti kendi üzerine berat ettirmeyi başarmıştır. Böylece Osman Dede ile zaviyenin o zamana kadar mütevellisi olan İsa Bey neslinden Safizade

¹⁹ GHB, *Sicil* 42, 83.

²⁰ GHB, *Sicil* 50, 43.

Osman bin Mustafa arasında bir tevliyet davası zuhur etmiştir. Karşılıklı iddiaların ispatı hususunda hem bölge yetkililerine hem defterhane kayıtlarına başvurulmuş, zaman zaman bir taraf lehine verilen berat kayıtları iptal edilmiş, konuyla ilgili yeni hükümler içeren fermanlar ya da yeni tevliyet tevcihlerini bildiren beratlar düzenlenmiştir. Nihayet Osman Dede'nin şeyhi olduğu Mevlevî tekkesinin İsa Bey'in zaviyesi olmadığına karar verilmiş ve tevliyet eski sahibi Osman bin Mustafa'ya iade edilmiştir. Ancak son belgeden anlaşıldığı üzere Osman Dede hala tevliyetin kendisine verilmesi konusunda ısrarla girişimlerine devam etmektedir. Elimizdeki on altı belgeden anlaşıldığı üzere Şeyh Osman Dede zamanında otuz yılı aşkın süre devam eden çekişme/dava sonraki yıllarda da devam etmiştir. 1815 (1229) yılında ölümünden²¹ sonra Osman Dede'nin yerine Mevlevî şeyhi olan oğlu Lütfullah Efendi de babasının izinden giderek söz konusu davayı yeniden gündeme getirecektir. Bununla ilgili Saraybosna şer'iyeye sicillerine kaydedilen belgeler başka bir çalışmada değerlendirilecektir. İsa Bey zaviyesinin Mevlevî olarak kurulduğu genel kabulünü sorgulatan, Saraybosna'da Mevlevî tekkesi kurucusu olarak Hacı Mahmud'un ismini açığa çıkaran bu belgeler şehrin tarikat tarihi yazımını değiştirecek nitelikte belgelerdir. Bunlarda Gazi İsa Bey'in gerek Saraybosna ve gerek Üsküb'deki vakfı hakkında da detay bilgileri bulmak mümkündür. Hatta bu belgelerde Saraybosna'da Hünkar (Careva) cami ile ilgili kayıtlar da yer almaktadır.

Belgeler Osmanlı vakıf müessesesi ve hukuk sisteminin işleyişiyle ilgili de önemli detaylar içermektedir. Şeyh Osman Dede'nin İsa Bey Vakfı'nın tevliyetini ele geçirme süreci özelde Osmanlı vakıf hukuku genelde de Osmanlı hukuk sistemi içerisinde değerlendirilmelidir. Vakıf hukuku açısından İsa Bey Vakfı'ndan "mukataalı" surette kiraladığı arazi üzerinde Hacı Mahmûd tarafından yaptırılan Mevlevî-hanenin zaman içerisinde İsa Bey Vakfı'nın bir parçası gibi addedilmesi ve hemen ardından da bu tekkenin şeyhinin vakfın gelirlerini tasarruf etme yetkisini elde etmesi söz konusudur. Burada vakıf kiracısının vakf-ı asliyeye yani vakfın kendisine bürünmesi hikayesi bulunmaktadır ki bu da genelde Osmanlı hukuk sisteminin ya da bürokratik işleyişin aksaklıklarını göstermesi açısından önemlidir. Osman Dede'nin vakfın tevliyetini kimi yerel ve merkezi unsurların "kayırmacı" yaklaşımıyla ele geçirmesi, dolayısıyla memurların suistimali olayın başka bir boyutunu oluşturmaktadır.

²¹ Mehmed Mujezinović, *Islamska epigrafika u Bosni i Hercegovini*, knjiga I, Veselin Masleša, Sarajevo, 1974, 58-59.

BELGELERİN TRANSKRİPSİYONU

BELGE I: GHB, *Sicil* 20, 89.

Eûzu billahi mineş-şeytâni'r-racîm bismillahi'r-rahmani'r-rahîm. Elhamdulillâhi Rabbi'l-âlemîn. Ve's-salâtü ve's-selâmu 'alâ Seyyidînâ Muhammedin ve 'alâ [âlihi] ve sahbihi ve sellim selîmen fahrü's-sülehâ'i's-sâlikîn izzetlü eş-şeyh Osman Dede zîde salahuhu ve takva tuhfeti't-tahiyât ithâfiyle inhâ olunur ki medîne-i Bosna'da vâkı' Mevlevîhâne'nin meşihat ve mesnevi-hânlığı tarafımızdan sana tefvîz olunmuşdur. Gerekdir ki tekve-i mezbûrede evkât-ı hamsede fukarâ-yı bâbullah ile zillullah-ı 'âlem-penâh ve hallede Allahu hilâfetehu ilâ yevmi'l-intibâh hazretlerinin devâm-ı ömr ü devlet ve kıyâm-ı hiyâm²²-ı 'izz ü şevketleri da'vâtından sonra ve makbûl-ı bârgâh-ı kayyûmu Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî kuddise sırruhu'l-'azîzin megaz-ı Kur'ân-ı celilî's-şân ve âb-ı zülâl-i teşnegân bâdiye-i 'irfân olan kitâb-ı müstetâbların fukarâ ve ehîbbâya kırâ'et ve âyîn-i evliyâ-yı zevî'l-ihtirâmı icrâ ve ri'âyet idüb fukarâ-yı bâbullah kessere hümullahu ta'âlâ ila yevmi'l-intibahu âdâb-ı şerî'ât ve tarîkatı ta'lim ve tefhîm eyledikden sonra ayende ve revende fukarâ ve dervîşân ile hüsn-i zindegânî üzere olub ve fukarâ-yı bâbullah dahî seni kendülere şeyh ve mesnevihân bilüb umûr-ı şerî'at ve tarîkatinde kemâl-i itâ'at ve inkiyâd üzere olalar ve sen dahî umûr-ı şerî'at ve tarîkatı dakîka fevt eylemeyüb evliyâ-yı kerâmetin güzeşte ve bâkîlerin du'â-ı hayr ile yâd itmeden hâlî olmayasın bâkî es'adekü'm'llahu fi'd-dâreyn. Hurrire el-yevmü'l-hâmîs 'aşere min Ramazani's-şerîf li-seneti isnâ ve tis'in ve mi'e ve elf.

Hâdimü'l-fukarâ eş-Şeyh es-Seyyid

El-hâcc Ebu Bekir min sülâle-i Hazreti Mevlânâ kuddise sırruhu'l-'azîz

*Tubika aslıhtı l-hatır
Nemekahu el-fakîru ileyhi 'azze şânehu
El-Hâcc Mahmud ve l-me'mûr
bi-istimâ' i l-umûri's-şer'îyyi'l-askeriye
Gufira lehu*

²² Belgede "hitâm" yazılmış.

BELGE II: GHB, *Sicil* 21, 118.

Medîne-i Saraybosna'da sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun leh Gâzî İsa Beğ nâm sâhibü'l-hayrın medîne-i mezbûrede binâ ve ihyâ eylediği zâviyesi mürûr-ı ezmine ile bi'l-küllîye harâb olmağın işbu sâl-ı meymenet iştimalde bâ-fermân-ı 'âli cânib-i vakfdan müceddeden binâ ve ihyâ olunması bâbında mü'ekked sudûr iden evâmîr-i 'aliyye ve hâlen Bosna vâlisi 'inâyetlü Abdullah Paşa hazretleri tarafından buyuruldu-i hatîr vürûd itmeleriyle binâ-i mezkûra şürû' olunması lâzım ve mühimm olmağın lakin vakf-ı mezkûrun bu âna değin vukû' bulan îrâdından masârif-i ta'mîrât ve vezâ'if ber-müceb-i defâtir-i muhâsebât fazlasından binâ-i mezkûr vücûda gelmediği zâhir-i mütekarrir olmağın istidânesi dahi münâfi olduğundan vakf-ı mezkûrun 'akârâtından sene-i âtiye mahsûb ber mu'tâd îcâr olunagelen hân-ı Kolobara dimekle ma'rûf 'akârî îcâr olunması meblağ-ı istidânesinden evlâ ve âhrâ idüğü murtezîkîn-i vakf-ı mezkûr ve vücûh-ı ahâlden cem-i gafîr ve cem'-i kesîr meclis-i şer'e gelüb ihbâr itmeleriyle hasbe'l-iktizâ vakf-ı mezkûr müstegallâtından hân-ı merkûm sene-i âtiyye bin yüz doksan yedi senesi Muharremü'l-harâmın guresinden kâmil bir sene zabt olunmak üzere ma'rîfet-i şer' ve vücûh-ı ahâli ve murtezîkîn ma'rîfetleriyle îcâr olunmasını savâb ve re'y olunmağın hâlen medîne-i mezbûrede ser-münâdî Ahmed Ağa ma'rîfetiyle hân-ı merkûmun senevî kıstı bey'a arz olundukda ol dahi müddet-i medîde esvâkda ve sâ'ir mecmâ'-i nâs olan yerlerde bâ-beyne't-tâlibîn ve'r-râgibîn nidâ idüb ba'de inkitâi'r-rağabât işbu râfî'-i kitâb-ı müstetâb hâlen hân-ı mezkûrun müste'cîri Serdengeçdi Mustafa Ağa ibn Ali Beşe nâm kimesne üzerinde dört yüz elli guruşda karâr-dâde ve ziyâde ile tâlib-i âharı zuhûr itmediğinden mezbûr Mustafa Ağa'ya vech-i meşrûh üzere îcâr olunub ol dahi istîcâr ve kabul ve îcâre-i mersûme olan meblağ-ı merkûm dört yüz elli guruş'a an nakd huzûr-ı şer'-i enverde binâ-i mezkûra sarf olunmak üzere murtezîkîne def' ve teslîm anlar dahi temâmen âhz ü kabz ve istîfâ idüb inşa Allahu ta'âla sene-i atîde bin yüz doksan yedi senesinin Muharremü'l-harâmın guresinden Zi'l-hicce'ti's-şerîfe gâyetine değin kâmil bir sene zabt itmek üzere merkûm Mustafa Ağa hân-ı mezkûrun müste'cîri olub keyfe mâ yeşâ ve hasbe mâ yürîd zabt ve tasarrufuna izn birle mâ-haze'l-vesîka alâ mahvi'l-hakîka bi'l-kitâb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' 'aşere min Cumâde'l-ülâ li-seneti sitte ve tis'in ve mi'e ve elf.

Şühûdü'l-hâl

Fahrü'l-kuzât Refdi Ömer Efendi

Fahrü'l-kuzât Çukacızâde Mehmed Efendi

Fahrü'l-kuzât Hayrizâde Mehmed Efendi

Nakîbü'l-eşrâf es-seyyid Feyzullah Efendi

Fahrü'l-kuzât Lubinli Ahmed Efendi

Fahrü'l-emsâl Dervîş Mustafa Beğ mütesellim-i Saray hâlen

Fahrü'l-akrân ser-turnaî Mustafa Ağa

Ve gayruhum.

BELGE III: GHB, Sicil 21, 155.

Medîne-i Saraybosna'da sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûr Gâzî İsa Beğ nâm sâhibü'l-hayrın medîne-i mezbûrede binâ ve ihyâ eylediği zâviyesi mürûr-ı ezmine ile bi'l-küllîye harâb olmağın işbu sâl-ı meymenet-iştimâlde bâ-fermân-ı celîli'ş-şân cânib-i vakfdan müceddeden binâ ve ihyâ olunması bâbında sudûr iden mü'ekked evâmîr-i 'aliyye ve hâlen eyâlet-i Bosna Vâlisi 'inâyetlü Abdullah Paşa hazretleri tarafından buyuruldı-i hatîr vürûd itmeleriyle binâ-i mezkûre şürû' olunması lâzım ve mühimm olmağın lakin vakf-ı mezkûrun bu âna değin vukû' bulan îrâdından mesârif-i ta'mîrât ve vezâ'if ber-müceb-i defâtir-i muhâsebât fazlasından binâ-i mezkûr vücûda gelmediği zâhir ve mütekarrir olmağın istidânesi dahi münâfî olduğundan vakf-ı mezkûrun 'akârâtından olub beher sene îcâr oluna gelen çiftelü hamâm sene-i âtiye mahsûb îcâr olunması meblâğ-ı istidânesinden evlâ ve âhrâ idüğü mürtezîkîn-i vakf-ı mezkûr ve vücûh-ı ahâliden cemm-i gafîr ve cem'-i kesîr meclis-i şer'a gelüb ihbâr itmeleriyle hasbe'l-iktizâ vakf-ı mezkûrun müstegallâtından hamâm-ı mezkûr sene-i âtiye bin yüz doksan yedi senesinin Muharremi guresinden kâmil bir sene zabt olunmak üzere ma'rîfet-i şer' ve mürtezîkîn ve vücûh-ı ahâlî ma'rîfetleriyle îcâr olunmasını re'y ve savâb gördükleri üzere medîne-i mezbûrede münâdî Ahmed Ağa ma'rîfetleriyle hamâm-ı mezkûrun senevi kıstı bey'a arz olundukda ol dahi müddet-i medîde esvâkda ve sâ'ir mecma'-i nâs olan mahallerde beyne't-tâlibîn ve'r-râğîbîn nidâ idüb ba'de inkıtâi'r-ragabât medîne-i Saray'da Balı Beğ cemâ'ati ahâlisinden işbu râfî'ü'l-kitâb Hasan Beşe ibn Ahmed nâm kimesne üzerinde râyıcı fi'l-vakt olan yalnız üç yüz elli guruş üzerinde karârdâde ve ziyâde ile tâlib-i âhar zuhûr itmediğinden vech-i meşrûh üzere Hasan Beşe'ye îcâr olundukda ol dahi isticâr ve kabûl ve icâre-i mezkûreden berây-ı ta'mîrât yirmi beş guruş yanında tevkîf ve üç yüz yirmi beş guruş an nakdîn huzûr-ı şer'-i enverde binâ-i mezkûra sarf olunmak üzere mürtezîkîn-i merkûmün def' ve teslîm anlar dahi temâmen âhz ü kabz ve istîfâ idüb inşâe Allahu ta'âlâ sene-i âtiye bin yüz doksan yedi senesinin Muharremü'l-harâmın guresi gününden Zi'l-hiccetü'ş-şerife gâyetine değin kâmil bir sene zabt itmek üzere hamâm-ı mezbûrun merkûm Hasan Beşe müste'cîri olub keyfe mâ yeşâ ve hasbe mâ yürîd zabt ve tasarrufuna izn birle haze'l-vesîka 'alâ mâ-hüve'l-hakîka bi't-taleb ketb olundu. Fî gurrei Cumâde'l-âhir li-seneti sitte ve tis'in ve mi'e ve elf.

Şühûdü'l-hâl

Fahrü'l-kuzât Refdi Ömer Efendi

Fahrü'l-kuzât Çukacızâde Mehmed Efendi

Fahrü'l-kuzât Hayrizâde Mehmed Sa'îd Efendi

Nakîbü'l-eşrâf fahrü'l-kuzât es-Seyyid Feyzullah Efendi

Fahrü'l-kuzât Lubinli Ahmed Efendi

Fahrü'l-eşbâh Saray mütesellimi Dervîş Mustafa Beğ

Fahrü'l-akrân Turnacıbaşı Mustafa Ağa

Fahrü'l-emsâl Serdengeçdi İbrahim Ağa

Fahrü'l-akrân Haseki Cino el-Hâcc Mehmed Ağa

Nişli el-Hâcc Mustafa

BELGE IV: GHB, Sicil 21, 152.

Bâ-mühr-i kebîr Silahdâr Abdullah Paşa

Saraybosna mollası izzetlü faziletlü efendi ve yeniçeri zâbıtı izzetlü ağa i'lâmda zikr ve istidâ' olduğu üzere zimem-i nâsda olan meblağ-ı mezbûr ma'rifet-i şer'le tahsil ve ağa-yı merkûmun mesârif ve ücret-i ma'lûmesine cümle ittifâkıyla havâle olunduğu üzere mahsûb olunmak deyu buyuruldu

Fi 25 L sene 196

Ma'rûz-ı dâ'î-i devletleridir ki

Zîr-i nezâret-i asafânelerinde âsûde olan evkâfdan olub medîne-i Saraybosna'da hayrâtı vâkı' merhûm Gâzî İsa Beğ zâviyesi binâsıçün şerefyâfte-i sudûr olan emr-i celîli'ş-şân ve buyuruldu-ı 'âlîlerine imtisâlen mukaddemâ binâsına mübâşeret ve vakf-ı mezkûrun bâ-berât-ı 'âlî câbîsi olan bâ'isü'l-'ilâm Abdullah Ağa kulları cümle vücûh-ı ahâli ittifâklarıyla binâ emîni nasb ve ta'yîn ve vakf-ı mezkûr müsakkafâtından olan hân ve hamâm ve asi'yâbhâ doksan yedi senesine mahsûben ma'rifet-i şer' ve mürtezika-ı vakf ve vücûh-ı ahâli ma'rifetleriyle icâr ve icâre-i makbûze emr buyurulduğu üzere zâviye-i mezkûre binâsına sarf olunub ancak tekmi line kifâyet itmemele mezbûr Abdullah Ağa kulları izn-i şer'le be-şart-ı ihrâc-ı meblağ-ı ma'lûmi'l-mikdâr istidâne ve binâ-yı mezkûre sarf ve kendinin kadar-ı ma'rûf dört aylık ücret-i mi'mâriyesi dahi i'tâ olunmak lâzım gelmeğin doksan beş ve altı senelerinden mukâta'ât-ı zemînhâ-yı vakf-ı mezkûr dört yüz gurusı mikdârı zimem-i nâsda olmakla meblağ-ı mezkûr mezbûr Abdullah Ağa kullarının mesârif-i ma'lûmesiyle ücret-i vukûfesine ma'rifet-i şer'le ve cümle ittifâklarıyla havâle ve hîn-i muhâsesinde ber minvâl-i meşrûh mahsûb olunmak üzere zimem-i nâsdan tahsiline cânib-i şer'den izn virilüb tenfizi ricâsıyla bi'l-iltimâs huzûr-ı asafânelerine i'lâm olundu. Bâki fermân hazret-i men lehü'l-emrindir. Fi'l-yevmi's-sânî ve'l-ısrîn min Şevvâli'l-mükerrerrem sene sitte ve tis'in ve mi'e ve elf. El-abdü'd-dâ'î li-devâmı devletikümü'l-'âlî

Nu'mân el-kâdî bi-Saraybosna

BELGE V: GHB, Sicil 21, 153.

Medîne-i Saraybosna'da vâkı' merhûm Gâzî İsa Beğ Mevlevî zâviyesi sinîn-i kesîreden berü harâb olmakdan nâşî bâ-emr-i 'âlişân ve bâ-buyuruldı-i vâli-i zî-şân binâ ve ihyâsı irâde buyurulmakla ma'rifet-i şer'-i şerîf ve vücûh-ı ahâli ittifâklarıyla binâyâ mübâşeret kılınmakla vakf-ı mezkûrun câbisi zahrü'l-eşbâh Abdullah Çavuş Ağa cümle ittifâkıyla emîn-i binâ nasb ve ta'yîn olunub ol dahi kemâl-i sadâkat ve istikâmet üzere hareket birle bi-avni'llahi ta'âlâ itmâm-ı me'mûriyet itmekle ağa-yı merkûmun zâviye-i mezkûreye ber müceb-i defâtir-i müfredât harc eylediği mesârifin defter-i icmâlidir ki ber-vech-i âtî zikr ve beyân olunur. Hurrîre fî gurrei Zî'l-ka'deti'ş-şerîfe li-seneti sitte ve tis'in ve mi'e ve elf.

Kireç ma'a saman 117 guruş
 Mişe direk ma'a okkalık ekser 61 guruş
 Leğen tahtası 15 guruş
 Pencere timurları 32 guruş
 Mismârlar için 68 guruş
 Ketten tozu 15 guruş
 Etmek ve mesârif-i sâ'ire 33,5 guruş
 Yevmiye-i neccârân 455 guruş
 Yevmiye-i rençberân 236,5 guruş
 Cem'an yekûn

Guruş

Ağa-yı merkûma dört ayda ber-mu'tâd-ı kadîm bâ-re'y-i vücûh-ı ahâli ücret-i mi'mâriye	1038
Makbûzât-ı atiyü'z-zikr ba'de'l-ihrac bâkî	0120
	1158
Makbûzât-ı Ağa-yı merkûm	1070
	0088

Guruş

Hân ve hamâm icârelerinden bi'd-defa'ât makbûz	670
Doksan beş ve altı seneleri mukâta'âtından havâle	400
	1070

Bâlâda tahrîr olunduğu üzere ağa-yı merkûmun mesârif-i mezkûresinden makbûzâtı ba'de'l-ihrac hâlen seksen sekiz guruş alacağı kaldığı bu mahalle şerh virildi Hurrîre hâze'd-defter bi-ma'rifeti'ş-şer' ve ittifâk-ı vücûh-ı ahâli nemekahu el-fakîr ileyhî azze şa'nehu Debbâğ-zâde Numan el-kâdî bi-medîneti Saraybosna, gufire lehüma.

BELGE VI: GHB, Sicil 39, 134-135.

İsa Beğ Evkâfına dâ'ir şeref-vürüd iden fermân-ı 'âlî-şân bu mahalde aynıyla kayd şod. Düstûr-ı mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimu mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mûmehhidu bünyâni'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidu erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sunûf-i avâtîfi'l-meliki'l-a'lâ Bosna vâlisi vezirim Paşa edâme Allâhü ta'âlâ iclâlehü ve akzâ kuzâtî'l-Müslimîn evlâ vülâtî'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazli ve'l-yakîn râfî'u a'lâmi-ş-şerî'ati ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el-muhtassû bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-mu'în Mevlânâ Saraybosna kâdısı zîdet fezâ'iluhu tevkî-i refî-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki Tarikat-i Mevleviyyeden eş-Şeyh Osman zîde salâhuhu Rikâb-ı Hümâyûnuma 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Saray nâhiyesinde vâkı' zâviye-i İsa Beğ der-nefs-i Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında mukâta'a-i hamâm ve ma'a mevâdd-ı sâ'ire deyu Defter-i Hâkânî'de mukayyed ve mûmâ-ileyh Şeyh Osman zâviye-i mezbûrenin bâ-berât-ı 'âlîşân zâviyedâr ve vakfının mütevellisi olub zâviye-i mezbûreye tahrîr ve tahsîs kılınan mârru'z-zikr mukâta'a-i hamâm ma'a mevâdd-ı sâ'iresini ber-mûceb-i Defter-i Hâkânî zabt ve 'â'idâtını kânûn ve defter mûcebince ahz ü kabz murâd eyledikde âhardan dahl olunmak îcâb itmez iken Üsküb sancağında ve nâhiyesinde evkâfda merhûm İsa Beğ deyu yazıldığı mahallin tahtında Kalivişte/Kaliçavişte karyesi Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfına tahrîr olunmağla mütevellileri olan Feyzullah ve Osman nâm kimesneler Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ vakfı olan mârru'z-zikr Kalivişte/Kaliçavişte karyesini 'imâret ve medresesi vakfı tarafından zabta kanâ'at itmeyüb Saray'da vâkı' İsa Beğ Zâviyesi'ne tahrîr ve tahsîs kılınan sâlifü'l-beyân mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresine bizim mütevellisi olduğumuz Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ 'imâret ve medresesi vakfıdır deyu hilâf-ı Defter-i Hâkânî fuzûlî müdâhale ve ta'arruzdan hâlî olmadıkları mukaddemâ bâ-'arz-ı hâl inhâ ve ber-mûceb-i Defter-i Hâkânî Saray'da vâkı' İsa Beğ Zâviyesi vakfına tahrîr ve tahsîs kılınan sâlifü'z-zikr mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresine bizim mütevellisi olduğumuz Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ 'imâret ve medresesi vakfı olan karye-i Kalivişte/Kaliçavişte el-mezbûrenin mahsûl ve rûsûmu dahi mütevellileri tarafından kânûn ve defter mûcebince ahz ü kabz itdirilüb Üsküb'de vâkı' İsa Beğ vakfı mütevellileri Saray'da vâkı' İsa Beğ zâviyesine tahrîr ve tahsîs kılınan mârrü'l-beyân mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresine bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' [ve] def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve Defterhâne-i 'Âmiremde mahfûz defter-i evkâfa mürâca'ât olundukda Bosna sancâğında Saray nâhiyesine tâbi' vakf-ı zâviye-i İsa Beğ der-nefs-i Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında 'an mahsûl-i mezkûrîn kırk iki bin dokuz yüz yetmiş beş akçe ber-mûceb-i defter-i 'atîk fî sene altmış iki bin iki yüz otuz altı akçe mukâta'a-i hamâm fî sene dört bin dört yüz otuz altı akçe ma'a mevâdd-ı sâ'ire ve cihât-ı ihracât ber-mûceb-i vakfnâme mukayyed der defter-i 'atîk tahtında tevliyet 'öşür 'ani'l-mahsûl ve be-cihet-i termîm rub'ü'l-mahsûl ma'a cihât-ı sâ'ire ve bunlardan gayrı müteveffâ-yı mezbûrun zâviyesi önünde su sıra vâkı' olan hâlî yerler zâviye-i mezbûre önünde olan köprüden aşağı köprüye varınca ve suyun öte cânibinde vâkı' olan merhûmun vakf itdiği bağçe önü su sıra bağçe nihâyet olduğu yere varınca hâlî yerler ve mezbûrun kârbânsarây önünde vâkı' arz-ı beyzâ hâlî yerler dahi temessükât mûcebince vakf yerleridir deyu defter-i 'atîkde mukayyed bulunmağın kemâkân defter-i cedîde kayd olundu ve defter-i kadîmden imâm ve mü'ezzin ve kayyum ve mu'allim deyu mukayyed olub

lâkin teftiş olundukda merhûm İsa Beğ Mescidi merhûm Mehmed Hân tâbe serâhuya hibe idüb câmi' olub cihetleri karyelerden timâra emr olunub vakfnâmesinde evkâf-ı mezbûre mahsûlü zâviyesine şürût olub ve cihet-i meşihat ve kâtib ve cibâyet re'y-i mütevellîye meşrûtdur deyu defter-i 'atıkde mukayyed bulunmağın vech-i meşrûh üzere defter-i cedîde kayd olundu deyu defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr ve Üsküb nâhiyesine tâbi' evkâf-ı merhûm İsa Beğ bin İshak Beğ deyu yazıldığı mahallin tahtında üç yüz yetmiş yedi nefer re'âyâ ve iki mahallât ve bir baştine ile karye-i Kalivişte/Kaliçavişte mezkûr köyü sâbikan merhûm Sultân Murâd Hân İshak Beğ'e hibe idüb ispençe ve sâ'ire-i mahsûlât ve hudûd ve sınıruyla virmiş ve ba'dehu İshak Beğ müteveffâ olıcak karye-i mezbûre cihet-i irsle oğlu İsa Beğ'e intikâl idüb İsa Beğ dahi mezkûr karyeyi mahsûlâtıyla mahrûse-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesine vakf idüb vakfiyesi dahi sebt olunduğu Defter-i Hâkânî ye kayd olundu ve hulâsa tahtında ispençe ve gendüm ve 'öşr-i kovan ve niyâbet ve resm-i 'arûsiyye ma'a deştânî ve tapu-yı zemîn yekûn ma'a gayrihi otuz altı bin sekiz yüz elli bir akçeye yazı ma'a mevâdd-ı sâ'ire deyu defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr olunmağla bu takdirce ber-muktezâ-yı Defter-i Hâkânî nefsi Saray'da vâkı' mukâta'a-i hamâm ma'a mevâdd-ı sâ'iresini müteveccihâtı âyende ve revendeye ta'âm için sarf eylemek üzere müteveffâ İsa Beğ nefsi Saray'da olan zâviyesi vakfî tarafından ve karye-i Kalivişte/Kaliçavişte el-mezbûrenin mahsûlât ve rûsûmâtı dahi müteveffâ İsa Beğ bin İshak Beğ mahrûse-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfî tarafından zabt olunmak iktizâ eyledikde defter emîni-i sabık 'arz itmekle 'arzi mücebinde 'amel olunmak bâbında iki yüz on üç senesi evâ'il-i Zi'l-ka'desinde emr-i şerîfim sâdır olmuşken mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'ireyi mezbûr Osman fuzûlî zabt ve 'â'idâtını ahz idüb hâlen zimmetinde kaldığından bir dürlü infâz ve icrâsı mümkün olmadığı inhâ ve ol bâbda inâyet istid'â ve Divân-ı Hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-vech-i meşrûh târih-i mezkûrda emr-i şerîfim virildiği ve mücebinde 'amel oluna deyu 'unvânına keşide kılınan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum bâfermân-ı 'âlî kaydı bâlâsına bend olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın siz ki Bosna Vâlisi vezîr-i müşâr ve Mevlânâ-yı mûmâ-ileyhümasız mukaddemâ sâdır olan emr-i 'âlî mücebinde husûs-ı mezbûr mahallinde şer'le rü'yet ve ihkâk-ı hakk mümkün olmaz ise Der-'aliyyeme ihzârı i'lâm olunmak bâbında fermân-ı 'âlî-şânım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükmi-i şerîfimle vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere 'amel dahi siz ki vezîr-i müşâr ve Mevlânâ-yı mûmâ-ileyhümasız Defter Emîni mûmâ-ileyhin 'arzi ve mukaddemâ sâdır olan emr-i 'âlî mücebinde nefsi Saray'da vâkı' mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresini ve müteveccihât ve âyende ve revendeye ta'âm için mesârifine sarf eylemek üzere müteveffâ İsa Beğ'in nefsi Saray'da olan zâviyesi vakfî tarafından zabt ve mezkûr Osman Beğ fuzulî ahz eylediği hâsilât-ı vakfdan makbûzı her ne ise ba'de's-sübût hükm idüb temâmen ve kâmilen tahsil ve bî-kusûr alıvrüb ihkâk-ı hakk eyleyesiz şöyle bilesiz ihkâk-ı hakk mümkün olmaz ise ihzârını Der-'aliyyeme 'arz ve i'lâma müsâra'at eyleyüb mazmûn-ı 'âlî-şânımla 'âmil olasız şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılınız. Tahrîren fi evâ'il-i Cumâde'l-âhir li-seneti erba' 'aşere ve mi'eteyn ve elf.

Konstantiniyyetü'l-mahrûse.

BELGE VII: GHB, Sicil 39, 128-129.

Sûret-i berât-ı şerîf-i 'âli-şândır aynı ile aslından nakl olundu.

Berâtı bâlâsına mücebince 'amel oluna deyu mübârek hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûn keşide buyurulmuşdur.

Nişân-ı şerîf-i 'âli-şân-ı sâmi-mekân-ı sultânî ve tuğrâ-yı garrâ-yı cihân-sitân-ı hâkânî hükmi oldur ki

Eyâlet-i Bosna'da vâkı' nefsi-i medîne-i Sarây'da ashâb-ı hayrâtdan müteveffâ İsa Beğ'in binâ eylediği zâviye-i Mevleviyye'nin bâ-meşihatnâme post-nişnliği râfî'-i tevkî'-i refî'-i ş-şân-ı hâkânî kıdvetü's-sülehâi's-sâlikîn eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhu'nun Askerî berâtıyla üzerinde ve zâviye-i mezkûrede ikâmet iden fukarâ ve sâ'ir âyende ve revendeye it'âm eylemek üzere zâviye-i mezkûreye vakf ve tahsîs olunan nefsi-i medîne-i Sarây'da vâkı' hamâm ve sâ'ir müsakkafât evkâfı mahsulü kadimü'l-eyyâmdan berü ber-müceb-i Defter-i Hâkânî post-nişn olanlar tarafından ahz ü kabz olunub bir vechle dahl olunur hâli yoğiken mûmâ-ileyh İsa Beğ ibn İshak Beğ'in kasaba-i Üsküb'de dahi binâ eylediği câmi' ve 'imâret ve medresesine vakf ve ta'yîn eylediği kurâ ve evkâf-ı sâ'iresi mahsulü dahi kadimden berü evkâfı mütevellisi tarafından tahsîl ve ahz oluna gelüb ehadü-hümâ âharın vakfı mahsulüne ta'arruz itmek iktizâ itmeyüb ve evkâf-ı mezkûrenin gayr-ı ez kuyûd-ı Defter-i Hâkânî bir mahalde vakfiyyesi ve şerâ'it-i vakfa dâ'ir bir kaydı dahi olmayub ve zâviye-i mezkûreden gayri nefsi-i medîne-i Saray'da câmi' ve 'imâret ve medrese yoğiken Üsküb sâkinlerinden Hâcî Mehmed nâm kimesne mukaddemâ Üsküb nâ'ibinden hilâf-ı vâkı' aldığı 'arz ile ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan ve bi'l-meşrûta vâkıf-ı mûmâ-ileyhin Saray'da vâkı' câmi' ve 'imâret ve medresesi vakfının mütevellisi olmak zu'muyla ber-takrîb Küçük Evkâf Muhâsbesi'ne tevliyet kaydı düşürüb ba'dehu mahlûlünden Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âdeti'ş-şerîfem ağası arzıyla el-hâletü hâzihi yine evlâd-ı vâkıfdan olarak Osman bin Mustafa üzerine berât olunduğda mezkûr Osman Üsküb'de olan evkâfa 'adem-i kanâ'at-birle nefsi-i medîne-i Saray'da vâkı' zâviye-i mezkûre vakfı mahsulünü dahi ahza tasaddî ve ol vechle gadr ve fi-mâ-ba'd Saray'da vâkı' zâviye-i mezkûre mahsulüne itâle-i dest ve ta'arruz etmemesiçün bundan akdem bi'd-defa'ât emri-i 'âli-şânım i'tâ olunmuşiken yine mücâb ve fâriğ olmayub 'inâdında ısrâr eylediğini şeyh-i mûmâ-ileyh 'arzi ile inhâ ve mezbûr Osman'ın ber-vech-i muharrer müdâhale ve ta'arruzu kat' ve men' ve mugâyir-i Defter-i Hâkânî ber-takrîb muhâsebe-i mezkûreye sebt olunan tevliyet kaydı ref' ve terkîn ve vâkıf-ı mûmâ-ileyhin nefsi-i Saray'da vâkı' zâviyesi vakfın tevliyeti ber-vech-i hasbî kendüye tevcihi bâbında istid'â-yı inâyet ve ber-minvâl-i meşrûh tevcih için medîne-i Konya'da vâkı' Hazreti Mevlânâ Celâleddîn kuddise siruhu'l-â'lâ sülâlesinden es-Seyyîd eş-Şeyh el-Hâcc Muhammed dâme takvâhu dahi 'arz ve muktezâsı ber-vech-i îzâh 'arz olunmasıçün şeref-rîz-i sudûr iden fermân-ı 'âli-şânlarıma imtisâlen kuyudât-ı Defter-i Hâkânî'ye ba'de't-tetebbu' ber-muktezâ-yı Defter-i Hâkânî nefsi-i medîne-i Saray'da vâkı' mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'irenin teveccühâtı âyende ve revendeye it'âm için mesârifine sarf eylemek üzere müşârûn-ileyh İsa Beğ'in nefsi-i Saray'da olan zâviyesi vakfı tarafından ve mahrûse-i Üsküb'de dahi karye-i Kalivişte/Kaliçavişte'nin mahsulât ve rüsûmâtı

Tubika aslıhi'l-'âli
El-me'mûr bi-istimâ'i'l-umûri'ş-şer'iyi'l-'askeriye
Nemekahu el-fakîru ileyhi azze şânehu Ömer
Gufira lehu

dahi müşârün-ileyh İsa Beğ bin İshak Beğ'in Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfı tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğini Defterhâne-i 'Amirem Emîni iftihârü'l-emâcîd ve'l-ekârim Mîr Mehmed Emin dâme mecduhu 'arz ve ber-minvâl-i muharrer vâkıf-ı mûmâ-ileyhin medîne-i Saraybosna'da vâkı' zâviyesi vakfı başka ve Üsküb'de kâ'in medrese ve 'imâret ve câmi'i vakfı başka olduğundan gayri medîne-i Saraybosna'da câmi' ve medrese ve 'imâretin evlâd ve meşrûtiyetine dâ'ir bir kayd olmadığı aklâmdan tahrîr olduğuna binâ'en ehadü-hümânın ve âharın vakfı mahsûlüne ta'aruz itmek lâzım geldiği kuyûdât-ı Defter-i Hâkânî ve sâ'ir der-kenârlardan müstebân ve mukaddemâ Küçük Evkâf'a kayd olunan tevliyet-i vakf ve câmi' ve 'imâret ve medrese-i İsa Beğ der-Üsküb deyu kayd olunmalu iken der-Saraybosna deyu kayd olunması ya sehve veyahud hîleye mebnî olduğu nümâyân olmağla Küçük Evkâf Muhâsebesi'nde olan tevliyet kaydı mahalli der-kasaba-i Üsküb deyu tashîh olunmak ve şeyh-i mûmâ-ileyhin 'Askerî Rûznâmçesi'nden aldığı tevliyet berâtı kaydı bâlâsına şerh virilmek başka başka 'ilm u haberleri i'tâ ve Saraybosna'da vâkı' zikr olunan Mevlevî zâviyesinin vakfı tevliyeti ber-vech-i hasbî post-nişîn olan mûmâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhuya ba'd-ez-în dahi her kim post-nişîn olur ise ana tevcîh olunmak şartıyla müceddeden tevcîh ve yedine Dîvân-ı Hümâyûnumdan nişân-ı 'âlfî-şânım virilmesiçün Rikâb-ı Hümâyûnumda Baş Defterdârım iftihârü'l-ümerâ ve'l-ekâbir es-Seyyid Muhammed Şerif dâme 'uluvvuhu dahi i'lâm etmeğin müceblerince müceddeden mûmâ-ileyhe tevcîh olunub işbu berât-ı sa'âdet-âyât ve behcet-inâyâtı virdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm mûmâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhu varub medîne-i Saraybosna'da vâkı' zikr olunan Mevlevî zâviyesi vakfın şürût-ı mezkûr ile ber vech-i hasbî şeyh ve mütevellisi olub hıdmet-i lâzimesin bî-kusûr mer'î ve mü'eddî kıldıktan sonra ol bâbda efrâd-ı âferîdeden hiç ahad vechen mine'l-vücûh ve sebebin mine'l-esbâb ve nev'en mine'l-envâ' mâni' ve dâfi' ve râfi' ve müzâhim olmayub bir vechle dahl ü ta'aruz kılmaya. Şöyle bileler 'âlâmet-i şerife i'timâd kılalar. Tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-ışrîn min şehri Recebi'l-ferd li-seneti erba' aşere ve mi'eteyn ve elf.

Konstantiniyyetü'l-mahrûse.

Vasale ileynâ fi 5 min Zi'l-hicce.

BELGE VIII: GHB, *Sicil* 39, 136-137.*Mücebince ‘amel oluna*

Akzâ kuzâtî'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazlı ve'l-yakîn râfî'u a'lâmi'ş-şerî'ati ve'd-dîn vârisü ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-mu'în Mevlânâ Saray Kadısı zîdet fezâ'ilühü tevkî'-i refî'-i hümayûn vâsil olıcak ma'lûm ola ki tarikat-i Mevleviyyeden eş-Şeyh Osman zîde salâhuhu Südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Saray nâhiyesinde vakf-ı zâviye-i İsa Beğ der-nefs-i Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında mukâta'a-i hamâm ve ma'a mevâdd-ı sâ'ire deyu Defter-i Hâkânî'de mukayyed ve mûmâ-ileyh Şeyh Osman zâviye-i mezbûrenin bâ-berât-ı 'âlîşân zâviyedârı olub zâviye-i mezbûreye tahrîr ve tahsîs kılınan mârru'z-zikr mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresini ber-müceb-i Defter-i Hâkânî zabt ve 'â'idâtını kânûn ve defter mücebince ahz ü kabz murâd eyledikde âhardan dahl olunmak icâb etmez iken Üsküb sancağında ve nâhiyesinde evkâf-ı merhûm İsa Beğ bin İshak Beğ deyu yazıldığı mahallin tahtında Kalivişte/Kaliçavişte karyesi Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfına tahrîr olunmağla mütevellileri olan Feyzullah ve Osman nâm kimesneler zuhur ve Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ vakfı olan mârru'z-zikr Kalivişte/Kaliçavişte karyesini 'imâret ve medresesi vakfı tarafından zabta kanâ'at etmeyüb Saray'da vâkı' İsa Beğ Zâviyesi'ne tahrîr ve tahsîs kılınan sâlifü'l-beyân mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresine bizim mütevellisi olduğumuz Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ 'imâret ve medresesi vakfidır deyu hilâf-ı Defter-i Hâkânî fuzûlî müdâhale ve ta'arruzdan hâli olmadıkların bildirüb ber-müceb-i Defter-i Hâkânî zabt ve Saray'da vâkı' İsa Beğ Zâviyesi vakfına tahrîr ve tahsîs kılınan sâbıkü'z-zikr mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresi zâviye-i mezbûre vakfı tarafından ve Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ 'imâret ve medrese vakfı olan karye-i Kalivişte/Kaliçavişte el-mezbûrenin mahsûl ve rüsûmı dahi mütevellileri taraflarından kânûn ve defter mücebince ahz ü kabz itdirilüb Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ vakfı mütevellilerini Saray'da vâkı' İsa Beğ zâviyesine tahrîr ve tahsîs kılınan mârru'l-beyân mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresine bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' ve def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve Defterhâne-i 'Âmiremde mahfûz defter-i evkâfa mürâca'ât olundukda Bosna sancâğında Saray nâhiyesine tâbî' vakf-ı zâviye-i İsa Beğ der-nefs-i Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında 'an mahsûl-i mezkûrîn kırk iki bin dokuz yüz yetmiş beş akçe ber-müceb-i defter-i 'atîk fî sene altmış iki bin iki yüz otuz altı akçe mukâta'a-i hamâm fî sene dört bin dört yüz otuz altı akçe ma'a mevâdd-ı sâ'ire aded ve minhâ-i ihracât ber-müceb-i vakfnâme mukayyed der defter-i 'atîk tahtında cihet-i tevliyet 'öşr 'ani'l-mahsûl ve be-cihet-i termîm rub'ü'l-mahsûl ma'a cihât-ı sâ'ire ve bunlardan gayrı müteveffâ-yı mezbûrun zâviyesi önünde su sıra vâkı' olan hâli yerler zâviye-i mezbûre önünde olan köprüden aşağı köprüye varınca ve suyun öte cânibinde vâkı' olan merhûmun vakf itdüğü bağçe önü su sıra bağçe nihâyet olduğu yere varınca hâli yerler ve mezbûrun kârbânsaray önünde vâkı' arz-ı beyzâ hâli yerler dahi temessükât mücebince vakf yerleridir deyu defter-i atîkde olmağın kemâ-kân defter-i cedîde kayd olundu defter-i kadîmden imâm ve mü'ezzin ve kayyûm ve mu'allim deyu mukayyed olub lâkin teftîş olundukda merhûm İsa Beğ Mescidi merhûm Mehmed Hân tâbe serâhuya hibe idüb câmi'-i şerîf olub cihetleri karyelerde timâr emr olunub vakfnâmesinde evkâf-ı mezbûre mahsûlü zâviyesine

meşrûta olub ve cihet-i meşihat ve kâtib ve cibâyet re'y-i mütevellîye meşrûtdur deyu defter-i 'atîkde mukayyed olmağın vech-i meşrûh üzere defter-i cedîde kayd olundu deyu defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr ve Üsküb nâhiyesine tâbi' evkâf-ı merhûm İsa Beğ bin İshak Beğ deyu yazıldığı mahallin tahtında üç yüz yetmiş yedi nefer re'âyâ ve iki mahallât ve bir baştine ile karye-i Kalivişte/Kaliçavişte mezkûr köyü sâbıkan merhûm Sultân Murâd Hân İshak Beğ'e hibe idüb ispençe ve sâ'ire-i mahsûlât ve hudûd ve sınıruyla virmiş ve ba'dehu İshak Beğ müteveffa olıcak karye-i mezbûr cihet-i irsle oğlu İsa Beğ'e intikâl idüb İsa Beğ dahi mezkûr karye mahsûlâtıyla mahrûse-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesine vakf idüb vakfiyesi dahi sebt olunduğu defter-i cedîd-i hâkânîye kayd olundu deyu hâsılı tahtında ispençe ve gendüm ve 'ösr-i kovan ve niyâbet ve resm-i 'arûs ma'a deştâni ve tapu-yı zemîn yekûn ma'a gayrihi otuz altı bin sekiz yüz elli bir akçe yazı ve ma'a kurâ ve mevâdd-ı sâ'ire deyu defter-i evkâfda ol dahi muharrir kalemiyle tahrîr olmağla bu takdirce bermuktezâ-yı Defter-i Hâkânî nefs-i Saray'da vâkı' mukâta'a-i hamâm ma'a mevâdd-ı sâ'iresi müteveccihâtları âyende ve revendeye ta'âm için mesârifine sarf eylemek üzere müteveffa İsa Beğ nefs-i Saray'da olan zâviyesi vakfı tarafından ve karye-i Kalivişte/Kaliçavişte el-mezbûrenin mahsûlât ve rûsûmâtı dahi müteveffa İsa Beğ bin İshak Beğ nefs-i Saray'da binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfı tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğın bi'l-fi'l defter emîni olan iftihârü'l-emâcîd ve'l-ekârim Mehmed Şerif dâme mecduhu 'arz itmegın 'arzı mücebinde 'amel olunmak bâbında fermân-ı 'âlî-şânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki hükmi şerifimle vüsûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere 'amel dahi ber-mücebi Defter-i Hâkânî zabt nefs-i Saray'da vâkı' İsa Beğ zaviyesine tahrîr ve tahsîs kılınan sâbıkü'z-zikr mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresi zâviye-i mezbûre vakfı tarafından zâviyedârı mûmâ-ileyh Şeyh Osmân Halife'ye ve Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ 'imâret ve medresesi vakfı olan karye-i Kalivişte/Kaliçavişte el-mezbûrenin mahsul ve rûsûmu dahi mütevellileri taraflarından kânûn ve defter mücebinde ahz ü kabz itdirüb Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak vakfı mütevellileri merkûmânı nefs-i Saray'da İsa Beğ zaviyesine tahrîr ve tahsîs kılınan mârrü'l-beyân hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresine hilâf-ı Defter-i Hâkânî ve mugâyir-i kânûn bir dürlü dahl ü ta'aruz itdirmeyüb men' ve def' eylesin ve dahl olunub Saray'da vâkı' zâviye-i mezbûre 'â'idâtından şimdiye değin bir nesne almışlar ise hükmi idüb alıvırüb min-ba'd Defter-i Hâkânî'ye ve emîni mûmâ-ileyhin 'arzına ve emri 'âlî-şânıma muhâlif kimesneye iş itdirmeyüb husûs-ı mezbûr için bir dahi emri şerifim ısdâr ve irsâline muhtâc eylemeyesin şöyle bilesin 'âlâmet-i şerife i'timâd kılâsin. Tahrîren fî evâhiri şehri Şevvâli'l-mükerrrem li-seneti erba' 'aşere ve mi'eteyn ve elf.

Be-makâm-ı Konstantiniyyetü'l-mahrûse.

BELGE IX: GHB, Sicil 39, 137-139.

Düstûr-ı mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l-cumhur bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimu mehâmî'mi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâ'ib mümehhidu bünyânü'd-devleti ve'l-ıkbâl müşeyyidu erkânî's-sa'adeti ve'l-ıclâl el-mahfûf bi-sunûfi 'avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ Bosna vâlisi vezîrim Paşa edâme Allâhu ta'âla iclâlehu ve akzâ kuzâtı'l-müslimîn evlâ vulâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazlı ve'l-yakîn râfî'u a'lâmi's-şerî'ati ve'd-dîn vârisü ulûmî'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-mu'în Mevlânâ Bosna Kādısı zîdet fezâ'ilühü tevkî-i refi-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki meşâyih-i Mevleviyeden kıdvetü's-sülehâi's-sâlikîn eş-Seyyid Osman zîde salâhuhu Rikâb-ı Hümayûnuma arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Saray nâhiyesinde vakf-ı zâviye-i İsa Beğ der nefsi Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında mukâta'a-i hamâm ve ma'a mevâdd-ı sâ'ire deyu Defter-i Hâkânî'de mukayyed ve mûmâ-ileyh Şeyh Osman zâviye-i mezbûrenin hâlen bâ-berât-ı 'âlîşân zâviyedâr ve vakfının mütevellisi olub zâviye-i mezbûreye tahrîr ve tahsîs kılınan mârru'l-beyân mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresin ber-müceb-i Defter-i Hâkânî zabt ve 'â'idâtını kânûn ve defter mücebince ahz ü kabz murâd eyledikde âhardan dahl olunmak îcâb itmez iken Üsküb sancağında ve nâhiyesinde evkâf-ı merhûm İsa Beğ deyu yazıldığı mahallin tahtında Kalivîşte/Kaliçavişte karyesi Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfına tahrîr olduğundan mütevellileri olan Feyzullah ve Osman nâm kimesneler mârru'z-zikr Kalivîşte/Kaliçavişte karyesini 'imâret ve medrese-i mezkûre vakfı tarafından zabta kanâ't atmeyüb Saray'da vâkı' İsa Beğ Zâviyesine tahrîr ve tahsîs kılınan sâbıku'z-zikr mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresine bizim müteveli olduğumuz Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ 'imâret ve medresesi vakfidır deyu bin iki yüz senesinden berü hilâf-ı Defter-i Hâkânî fuzûlî müdâhale ve ahz ü kabzına mûmâna'at ve tağallüben ahz ü kabz ve gadra cesâret eylediklerin mukaddemâ bâ-'arz-ı hâl inhâ ve ber-müceb-i Defter-i Hâkânî Saray'da vâkı' İsa Beğ Zâviyesi vakfına tahrîr ve tahsîs kılınan sâlifü'z-zikr mukâta'a-i hamâm ve sâ'ire zâviye-i mezbûre tarafından ve Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ 'imâret ve medresesi vakfı olan karye-i Kalivîşte/Kaliçavişte el-mezbûrenin mahsûl ve rüsûmı dahi mütevellileri tarafından kânûn ve defter mücebince ahz ü kabz itdirilüb Üsküb'de vâkı' İsa Beğ vakfı mütevellilerini Saray'da vâkı' İsa Beğ zâviyesine tahrîr ve tahsîs kılınan mârru'l-beyân mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresine bir dürlü dahl ü ta'arruz itdirilmeyüb men' ve def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve Defterhâne-i 'Âmiremde mahfûz defter-i evkâfa mürâca'ât olundukda Bosna sancâğında Saray nâhiyesine tâbi' vakf-ı zâviye-i İsa Beğ der-nefs-i Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında 'an mahsûl-i mezkûrîn kırk iki bin dokuz yüz yetmiş beş akçe ber-müceb-i defter-i 'atık fi sene altmış iki bin iki yüz otuz altı akçe mukâta'a-i hamâm fi sene dört bin dört yüz otuz altı akçe ma'a mevâdd-ı sâ'ire ve cihât-ı ihracât ber-müceb-i vakfnâme mukayyed der defter-i 'atık tahtında tevliyet 'öşür 'anı'l-mahsûl ve be-cihet-i termîm rub'ü'l-mahsûl ma'a cihât-ı sâ'ire ve bunlardan gayrı müteveffâ-yı mezbûrun zâviyesi önünde su sıra vâkı' olan hâlî yerler zâviye-i mezbûre önünde olan köprüden aşağı köprüye varınca ve suyun öte cânibinden olan merhûmun vakf eylediği bağçe önü su sıra bağçe nihâyet olduğu yere varınca hâlî yerler ve mezbûrun kârbânsaray önünde vâkı' arz-ı beyzâ hâlî yerler dahi temessükât mücebince vakf yerleridir deyu defter-i atıkde mukayyed olunmağın kemâ-kân defter-i cedîde kayd olundu defter-i kadîmden imâm ve mü'ezzin ve kayyum ve mu'allim deyu mukayyed olub lâkin teftîş olundukda merhûm İsa Beğ

Mescidi merhûm Mehmed Hân tâbe serâhuya hibe idüb câmi' olub cihetleri karyelerde timâra emr olunub vakfnâmesinde evkâf-ı mezbûre mahsûlü zâviyesine meşrûta olub ve cihet-i meşihat ve kâtib ve cibâyet re'y-i mütevellîye meşrûtdur deyu defter-i 'atfîkde mukayyed bulunmağın vech-i meşrûh üzere defter-i cedîde kayd olundu deyu defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr ve Üsküb nâhiyesine tâbi' evkâf-ı merhûm İsa Beğ bin İshak Beğ deyu yazıldığı mahallin tahtında üç yüz yetmiş yedi nefer re'âyâ ve iki mahallât ve bir baştine ile karye-i Kalivişte/Kaliçavişte mezkûr köyü sâbikan merhûm Sultân Murâd Hân İshak Beğ'e hibe idüb ispence ve sâ'ir mahsûlât ve hudûd ve sınıruyla virmiş ve ba'dehu İshak Beğ müteveffa olıcak karye-i mezbûre cihet-i irsle oğlu İsa Beğ'e intikâl idüb İsa Beğ dahi mezkûr karyeyi mahsûlâtıyla mahrûse-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesine vakf idüb vakfiyesi dahi sebt olunduğu Defter-i Hâkânî'ye kayd olundu ve hâsılı tahtında ispence ve gendüm ve 'öşri kovan ve niyâbet ve resm-i 'arûs ma'a deştbânî ve tapu-yı zemîn yekûn ma'a gayrihi otuz altı bin elli bir akçe yazı ve ma'a kurâ ve mevâdd-ı sâ'ire deyu defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr olub bu takdırce ber-muktezâ-yı Defter-i Hâkânî nefsi Saray'da vâkı' mukâta'a-i hamâm ma'a mevâdd-ı sâ'iresini müteveccihâtı âyende ve revendeye ta'âm için sarf eylemek üzere müteveffa İsa Beğ nefsi Saray'da olan zâviyesi vakfî tarafından ve karye-i [Kali/ça]vişte el-mezbûrenin mahsûlât ve rûsûmâtı dahi müteveffa İsa Beğ bin İshak Beğ mahrûse-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfî tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğın defter emîni-i esbak 'arz eyledikde 'arız mücebinde 'amel olunmak bâbında bin iki yüz on üç senesi evâ'il-i Zi'l-ka'desinde emr-i şerîfim sâdır olub ve mücebince 'amel oluna deyu 'unvânına hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum keşide kılınmışiken yine mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'ireyi mezbûr Osman fuzûlî zabt ve 'â'idâtını ahz ü kabz idüb hâlen zimmetinde kaldığından bir dürlü infâz ve icrâsı mümkün olmadığın tekrâr inhâ ve ol bâbda inâyet istid'â eyledikde siz ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhümasız mukaddemâ sâdır olan emr-i münîfim mücebince husus-ı mezbûr mahallinde şer'le rü'yet ve ihkâk-ı hakk mümkün olmaz ise Der-'aliyyeme ihzârı [i'lâm] olunmak bâbında işbu sene-i mübâreke evâ'il-i Cumâde'l-âhîrinde sâdır olan emr-i şerîfimin dahi infâz ve icrâsı müte'assir olduğın inhâ ve gedüklü mübaşeretiyle mukaddemâ sâdır olan emr-i celîli'l-kadrım mücebince te'kîdi hâvî bu def'a dahi emr-i şerîfim sudûrünü istid'â ve Dîvân-ı Hümâyûnumda mahfûz nişâna ve ahkâm defterlerine mürâca'at olundukda medîne-i Sarayda kâ'in müteveffa İsa Beğ binâ eylediği zâviye-i Mevleviyenin ber-vech-i hasbi tevliyeti bâ-meşihatnâme hâlen post-nişîn olan mûmâ-ileyh eş-şeyh Osman Dede zîde salâhununun berât-ı şerîfimle üzerinde olduğın ve ber-minvâl-i muharrer târîh-i merkûmda emr-i şerîfim virildiği mastûr ve mukayyed olduğuna binâ'en dergâh-ı mu'allâm gedüklülerinden kıdvetül-emâcid ve'l-â'yân es-Seyyid el-Hâcc Abdullatif zîde mecduhu mübaşeretiyle mukaddemâ sâdır olan emr-i münîfim mücebince 'amel olmak fermânım olmağın imdi zâviye-i mezbûre vakfî hâsîlâtın tahsîli matlûb ve şeyh-i mûmâ-ileyh müstecâbü'd-da'va olmağla siz ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhümasız bâlâda beyân olduğın üzere nefsi Saray'da vâkı' mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'ireden müteveccihâtını âyende ve revendeye it'âm etmek üzere müteveffa İsa Beğ nefsi Saray'da kâ'in zâviye-i merkûmenin zâviyedâr ve mütevellisi olan şeyh-i mûmâ-ileyh tarafından ber-müceb-i defter-i hâkânî zabt ve 'â'idâtını ahz ü kabz idüb müteveffa-yı mûmâ-ileyhin Üsküb'de olan sâlifü'l-beyân 'imâret ve medresesi vakfî mütevellisi mezkûr Osman tarafından hilâf-ı Defter-i Hâkânî ve muğayir-i berât fuzûlî müdâhale ve zabtına ve 'â'idâtının ahz ü kabzına mûmâna'at ve te'addî

itdirmeyüb zâhir olan müdâhale ve te‘addisin men‘ ve def‘ eylesiz ve dahl olunub şimdiye değin mezkûr Osman’ın zâviye-i merkûme vakfı tarafına tahrîr ve tahsîs kılınan ‘â‘idâtıdan fuzûlî ve tagalluben makbûzu ve mevcûdu her ne ise ba‘de’s-sübût hükm idüb bilâ ta‘allül min gayr-i tereddüd temâmen ve kâmilen tahsîl ve şeyh-i mûmâ-ileyhe redd ve teslîm birle îfâ-i hakk ve infâz-ı emr-i münîfime ihtimâm ve dikkat eylesiz şöyle ki ol cânibde icrâ-i hak mümkün olmaz ise Der-‘âliyyeme ihzârı ‘arz ve i‘lâma müsâra‘at ve hilâfından ittikâ ve mübâ‘adet olunmak bâbında fermân-ı ‘âli-şânım sâdır olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yafte-i sūdûr olan fermân-ı vâcibi’l-ittibâ‘ ve lâzımı’l-ımtisâlimin mazmun-ı itâ‘at-makrûnuyla ‘amel ve hareket ve hilâfından hazer eylesiz şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılınız. Tahrîren fî evâhiri şehri Şevvâli’l-mükerrem li-seneti erba‘ ‘aşere ve mi’eteyn ve elf.
Konstantiniyyetü’l-mahrûse.

Vasale ileynâ fî 23 Zî’l-hicce sene 1214.

Mücebince Dîvân-ı Bosna’dan ekîd ve şedîd buyuruldu-i hatîr sâdır olduğu işbu mahalle kayd şod.

BELGE X: GHB, *Sicil* 40, 108-110.

Mevlevî Zâviyesini binâ el-Hâcc Mahmud Mevlevîhâneye râci'

Nişân-ı şerîf-i 'âlî-şân-ı sâmi-mekân-ı sultânî ve tuğrâ-yı garrâ-yı cihân-sitân-ı hâkânî hükmü oldur ki

Medîne-i Saraybosna'da sâkin eşrâf kuzât ve ulemâ ve sülehâ ve yeniçeri ocağının hasekîlerinden ve keşidegân ve serdengeçdi ve ağavât ve 'alemdârân ve ehl-i sûkdan müsinn ü ihtiyârlarından cemm-i gafir meclis-i şer'â varub medîne-i Saraybosna'da hayrâtı vâkı' müteveffâ Gâzî İsa Beğ nâm sâhibü'l-hayrın âsâr-ı hayriyelerinden Saray'da vâkı' hamâm ve evkâf-ı sâ'ire hâsılâtı medîne-i Saray'da olan zâviyesi mesâlihine Saray'da olan evkâfîcün tertib itdiği vakfiye-i ma'mûlün-bihâsında şart ve ta'yîn eylediği vech üzere derc ve tastîr ve tevliyetini ibtidâ kendü nefisine ve ba'd-ı vefât veled-i es'adları Mîr Mehmed'e ve Mîr Mehmed'in evlâd-ı evlâdına batnenba'de-batnîn ve karnen-ba'de-karnin zükûr ve inâsından aslah ve erşedine ve ba'de'l-inkırâz-ı evlâd 'utekânın zükûr ve inâsından aslah ve erşedine karnen-ba'de-karnin şart ve ta'yîn ve sekiz yüz altmış altı târihiyle müverrah vakfiyye-i ma'mûlün-bihâ mantûkınca medîne-i Üsküb'de sâkin evlâddan Sâfizâdel ber-müceb-i şurût-ı vakfiyye müteveli iken vakt-i istilâda İsa Beğ Zâviyesi muhterik olub eser-i binâ yoğiken ashâb-ı hayrâtdan el-Hâcc Mahmûd nâm kimesnenin müşârün-ileyh İsa Beğ evkâfî arsarlarından mukâta'a ile isticâr itdiği arsa-i mevkûfede binâ eylediği Mevlevîhâne zâviyesinde poşt-nişîn olan Şeyh Osman zâviye-i el-Hâcc Mahmud'a meşrûta ve merbûta Koru Bağçesi ile sâ'ir arâzi-i mevkûfesine kanâ'at itmeyub mutasarrıf olduğu el-Hâcc Mahmud Zâviyesi İsa Beğ Zâviyesi' dir deyu İsa Beğ Zâviyesi'ne ber-mantûk-ı vakfiyye şart ve ta'yîn olunan mahsûle birkaç sene ta'arruz ve bu hilâlde tevliyeti dahi poşt-nişîn olanlara meşrûtadır deyu berât-ı celilü's-şân ısdâr ve el-hâletü-hâzihi Sâfizâdelerden müteveli bulunan Osman'ı ihzâr ve iki yüz bir senesinden on dört senesi hitâmına değin vakf-ı mezbûrun hesabını ma'rifet-i şer' ve bâ-fermân-ı 'âlî mübâşir ta'yîn olunan zu'amâdan el-Hâcc Abdüllatif ve Bosna vâlisi tarafından ta'yîn olunan Hasan ma'rifetiyle rü'yet ve bâ-fermân-ı 'âlî-şân İsa Beğ evkâfını cümleten şeyh-i mûmâ-ileyh zabt ve hâsılâtını kabz ve Sâfizâde Osman emr-i celilü's-şâna imtisâlen keff-i yed idüb lâkin vakf-ı mezbûr Bosna'nın fethinden bir sene mürûrunda ve âbâ ü ecdâdımızın zamânlarından bu âna gelince Üsküb'den evlâd-ı vâkıf müteveli olagelüb bu vakf-ı mebrûr diyârımızın temeli ve mücib-i 'izz ü şerefi olduğundan gayrı şartü'l-vâkıf ke-nassı's-şâri' buyurulmağla üç yüz seneden sonra evlâd-ı vâkıfın mahrûmiyetine rızâ-yı 'aliyye olmayacağı cezmen ma'lûmumuz olmağla şurût-ı vakfiye ve şurût-ı vâkıfı bir def'a alâ vechi's-sihha Der-'aliyyeye ifâde ve istirhâma mücib-i diyânet ve vâcibe-i zimmetimiz olduğundan işbu takrîr ve istirhâmımızı hasbeten li'llâhi'l-müte'âl i'lâm eylemeniz matlûbumuzdur deyu ilhâh u ibrâm itmeleriyle ve istid'â ve takrîrleri yedlerinde olub mazmûnu sâbit ve vakfiyyeye muvâfik olmağla vâkı'-ı hâli 'alâ vukû'ihî Saraybosna kâdısı Şeyhzâde Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Said zîdet fezâ'iluhu 'arz ve ahâlisi mahzar birle inhâ itmeleriyle Bâbü's-sa'âdetim Ağası nezâretinde olan evkâfdan Bosnasarayında vâkı' müteveffâ Gâzî İsa Beğ câmi'-i şerîfi vakfının bâ-'öşr-i mahsûl tevliyeti ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan Hacı Mehmed Beğ ve evlâdından Osman bin Mustafa Beğ iştirâken ber-vech-i meşrûta üzerlerinde iken mezbûr Mehmed Beğ'in hissesi mahlûlünden bin yüz seksen dört senesinde Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âdetim Ağası 'arzıyla müstereki işbu râfi'-i tevkî'-i refi'i's-şân-ı şehriyârî kıdvetü'l-emâcid ve'l-â'yân Osman bin Mustafa zîde

mecduhuya tevcih ve seksen yedi senesinde vâkı‘ cülûs-ı hümâyûnda tecdid-i berât eyleyüb hâlen üzerinde olduğu Küçük Evkâf Muhâsebesi’nde ve Saraybosna’da kâ’in ashâb-ı hayrâtdan müteveffâ İsa Beğ nâm sâhibü’l-hayrın binâ eylediği Mevlevihâne fukarâsına meşrûta evkâfın mütevellisi lâzımdır deyu bin iki yüz on üç senesi Şevvâlinde ber-vech-i hasbî Mevlevihânedeki post-nişîn olan Şeyh Osman Dede’ye bâ-‘arz-ı hâl tevcih olunduktan sonra Mevlevihâne-i mezbûrenin post-nişînlğine ‘Askerî berâtıyla mutasarrıf ve zâviye-i mezkûrede ikâmet iden fukarâ ve sâ’irlere it’âm-ı ta’âm eylemek üzere zâviye-i mezbûreye vakf ve tahsis olunan nefsi-i Saray’da vâkı‘ hamâm ve sâ’ir müsakkafât ve evkâfı mahsülû ber-müceb-i Defter-i Hâkânî post-nişîn olanlar tarafından ahz olunagelmışiken vâkıf-ı mûmâ-ileyh İsa Beğ’in kasaba-i Üsküb’de binâ eylediği câmi’ ve ‘imâret ve medresesine vakf ve ta’yîn eylediği kurâ ve evkâf-ı sâ’iresi mahsülû dahi kadimden berü evkâfı mütevellisi tarafından ahz ve ehadü-hümâ âharın vakfı mahsülüne ta’arruz itmeyüb ve evkâf-ı mezkûrenin gayri ez-kuyûd-ı Defter-i Hâkânî bir mahalde vakfiyesi ve şerâ’it-i vakfa dâ’ir bir kayd dahi olmayub ve zâviye-i mezbûreden gayri nefsi-i kasaba-i Saray’da câmi’ ve ‘imâret ve medresesi yoğiken Üsküb sâkinlerinden Hacı Mehmed nam kimesne Üsküb’de olan evkâfına ‘adem-i kanâ’at-birle nefsi-i medîne-i Saraybosna’da vâkı‘ zâviye-i mezkûr mahsülünü dahi ahza tasaddî ve ba’dehu tevliyet-i merkûme yine evlad-ı vâkıfdan Osman bin Mustafa’ya tevcih olunub ol dahi Bosna’da vâkı‘ zâviye-i mezkûre mahsülüne itâle-i dest ve müdâhalesi men’içün emr-i alî-şân sâdır olmuşiken yine mücâb olmayub müdâhaleden hâlî olmamağla müdâhalesi men’ olunmak bâbında mûmâ-ileyh Osman zîde mecduhu bâ-‘arz-ı hâl istid’â ve Konya’da hazret-i Mevlânâ sülâlesinden seccâde-nişîn es-Seyyid eş-Şeyh el-Hâcc Mehmed dâme takvâhu ‘arz itmekle Küçük Evkâf Muhâsebesi’nde mukayyed olan kaydı der kasaba-yı Üsküb deyu tasrîh olunub ve şeyh-i mûmâ-ileyhin ‘Askerî Rûznâmçesi’nden aldığı berâtı kaydı bâlâsına dahi şerh virilmek için başka başka ‘ilm u haberleri itâ ve Saraybosna’da vâkı‘ zikr olunan Mevlevî zâviyesinin vakfı tevliyeti ber vech-i hasbî post-nişîn olan mûmâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede’ye ba’d-ez-în her kim post-nişîn olur ise âna tevcih olunmak şartıyla bin iki yüz on dört senesi târihinde Rikâb-ı Hümâyûnum Defterdârı iftihârü’l-emâcîd ve’l-ekârim es-Seyyid Mehmed Şerif dâme mecduhu i’lâmiyla müceddeden Nişân-ı Hümâyûnum tarafından berât-ı ‘âlî-şânım itâ ve ‘unvânına mücebince ‘amel oluna deyu mübârek hatt-ı hümâyûnum keşide kılındığı Dîvân-ı Hümâyûnumda Nişân Defterinden derkenâr olunmağın Defter-i hâkân-ı ‘Âmiremde müteveffâ İsa Beğ Zâviyesi vakfnâmesinde evkâf-ı mezkûr mahsülû zâviyesine meşrûta olub cihet-i meşihat ve kitâbet ve cibâyet re’y-i mütevellîye meşrûtadır âyende ve revendeye it’âm-ı ta’âm için mesârifine sarf itmek üzere defter-i evkâfda muharrir kalemiyle ve Mevleviye zâviyesine dâ’ir bir nesne tahrîr olunmayub Mevlevihâne zâviyeleri seccâde-nişîn olanların icâzetnâmeleriyle zabt olunub işbu İsa Beğ’in zâviyesi mütevellî re’yine ihâle olunduğuna binâ’en Mevlevihâne zâviyesi olmadığı zâhir ve Mevlevihâne zâviyesi olmak üzere merkûm Osman Dede’nin ibtidâ ‘Askerî’den berât ve ba’dehu mütevellisi olmayub lâzımdır deyu iki yüz on üç senesinde müceddeden yine ‘Askerî Rûznâmçesi’nden tevliyet berâtı ihdâs ve ba’dehu Nişân-ı Hümâyûnuma nakl ile seksen dört senesinden berü evlâd-ı vâkıfdan ber-vech-i meşrûta mütevellisi Osman bin Mustafa’nın tevliyeti vakfına müdâhale eylemesi hilâf-ı Defter-i Hâkânî ve mugâyir-i kuyûdât ve kadime olub ancak merkûm Osman Dede berâtı ‘unvânına hatt-ı hümâyûn keşide itdirmiş olmağın ‘arz olunduğu üzere tevliyet-i mezkûre hâlen üzerinde olan merkûma kemâ fi’l-evvel ibkâ ve muhdes

berâtların kaydları terkîni mübârek Rikâb-ı müstetâbıma bâ-takrîr 'arz olunduka sâdır olan hatt-ı hümâyûnum mücebince tevliyet-i mezkûre meşrûtiyyet üzere hâlen üzerinde olan Osman bin Mustafa'ya kemâ fi'l-evvel ibkâ ve yedine berât-ı 'âlîşânım i'tâ ve hilâf-ı Defter-i Hâkânî muhdes berâtların kaydları terkîniçün başka başka 'ilm u haberleri virilmek ricâsına Nâzır-ı Vakf Bâbüs's-sa'âdetim Ağası iftihârü'l-havâss ve'l-mukarribîn Osman Ağa dâme üluvvuhu 'arz itmekle şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mücebince hilâf-ı Defter-i Hâkânî 'Askerî Rûznâmçesi'nden ihdâs ve ba'dehu Nişân'dan virilen berât kaydları terkîniçün başka başka 'ilm u haberleri virilmekle tevliyet-i merkûme meşrûtiyyet üzere hâlen üzerinde olan Osman zîde mecduhuya kemâ fi'l-evvel ibkâ ve berâtı i'tâ olunmak fermânım olmağın hakkında mezîd-i 'inâyet-i pâdişâhânem zuhûra getürüb bin iki yüz beş senesi Şa'bâni'l-mu'azzamın yirminci günü târihiyle müverrah virilen ru'ûs-ı hümâyûnum mücebince bu berât-ı sa'âdet-makrûnu virdim ve buyurdum ki mûmâ-ileyh Osman bin Mustafa zîde mecduhu varub sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mücebince tevliyet-i mezkûre bâ 'öşr-i mahsûl kemâ-kân meşrûtiyyet üzere mutasarrıf olub hıdmet-i lâzimesin mer'î ve mü'eddî kıldıktan sonra bundan evvel tevliyet-i mezkûre mutasarrıf olanlar 'öşr-i mahsûlüne ne vechle mutasarrıf olagelmişler ise mûmâ-ileyh dahi ol vechle mutasarrıf olub zabt tasarrufuna ve tevliyeti umûruna merkûm Osman Dede tarafından ve taraf-ı âhardan hiç ferd mâni' ve müzâhim olmayub dahl u ta'arruz kılmayalar şöyle bileler 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar.

Tahrîren fi gurre-i Ramazân li-seneti hams 'aşere ve mi'eteyn ve elf.

Konstantiniyyetü'l-mahrûse.

Vasale ileynâ fi 27 min ZA sene 215.

BELGE XI: GHB, Sicil 41, 112-115.

Mûcebince ‘amel oluna.

Nişân-ı şerîf-i ‘âlî-şân-ı sâmi-mekân-ı tuğrâ-yı garrâ-yı cihân-sitân-ı hâkânî hükmü olur ki

Eyâlet-i Bosna’da vâkı‘ nefsi-i medîne-i Saray’da ashâb-ı hayrâtdan müteveffâ İsa Beğ’in binâ eylediği zâviye-i Mevleviyye’nin bâ-meşihatnâme post-nişinliği râfi‘-i tevkî‘-i refi‘i‘ş-şân-ı hâkânî kıldetü’s-sülehâi’s-sâlikîn eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhununun ‘Askerî berâtıyla üzerinde ve zâviye-i mezbûrede ikâmet iden fukarâ ve sâ‘ir âyende ve revendeye it‘âm eylemek üzere zâviye-i mezkûreye vakf ve tahsîs olunan nefsi-i medîne-i Saray’da vâkı‘ hamâm ve sâ‘ir müsakkafât ve evkâfi mahsûlâtı kadimü‘l-eyyâmdan berü ber-mûceb-i Defter-i Hâkânî post-nişin olanlar tarafından ahz ü kabz ve İsa Beğ ibn-i İshak Beğ’in nefsi-i kasaba-i Üsküb’de binâ eylediği câmi‘ ve imâret ve medresesine vakf ve ta‘yîn eylediği kurâ ve evkâf-ı sâ‘iresi mahsûlü dahi kadimden beru evkâfi mütevellisi tarafından tahsîl ve ahz olunageldiği ve evkâf-ı mezkûrenin gayri ez-kuyûd-ı Defter-i Hâkânî bir mahalde vakfiyesi ve şerâ‘it-i vakfa dâ‘ir bir kaydı dahi bulunmayub zâviye-i mezkûreden gayri nefsi-i kasaba-yı Saray’da câmi‘ ve imâret ve medresesi yoğiken Üsküb sâkinlerinden Hâcî Mehmed nâm kimesne mukaddemâ Üsküb nâ‘ibinden hilâf-ı vâkı‘ aldığı ‘arz ile ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan ve bi‘l-meşrûta vâkıf-ı mûmâ-ileyhin Üsküb’de vâkı‘ câmi‘ ve imâret ve medresesi vakfının mütevellisi olmak zu‘muyla ber-takrîb Küçük Evkâf Muhâsesi’ne tevliyet kaydı düşürüb ba‘dehu mahlûlünden Nâzır-ı Vakf Bâbü’s-sa‘âdetü‘ş-şerifem ağası ‘arziyle yine evlâd-ı vâkıfdan olarak Osman bin Mustafa üzerine berât olundukda mezkûr Osman Üsküb’de olan evkâfa ‘adem-i kanâ‘at-birle nefsi-i medîne-i Saray’da vâkı‘ zâviye-i mezkûre vakfi mahsûlünü dahi ahza tasaddî ve ol-vechile gadr ve fi-mâ-ba‘d Saray’da vâkı‘ zâviye-i mezkûre mahsûlüne itâle-i dest-i ta‘arruz itmemesiçün bundan mukaddem bi‘d-defa‘ât emri-i ‘âlî-şân i‘tâ olmuşiken yine mucâb ve fâriğ olmayub ‘inâdında isrâr eyledikde şeyh-i mûmâ-ileyhin inhasına binâ‘en mezkûr Osman’ın ber-vech-i muharrer müdâhale ve ta‘arruzu kat‘ ve men‘ ve mugâyir-i Defter-i Hâkânî ber-takrîb muhâsebe-i mezkûreye sebt olunan tevliyet kaydı ref‘ ve terkîn ve vâkıf-ı mûmâ-ileyhin nefsi-i Saray’da vâkı‘ zâviyesi vakfının tevliyeti ber-vech-i hasbî mûmâ-ileyhe tevcihiçün medîne-i Konya’da vâkı‘ Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî kuddise sirruhu‘l-‘azîzin sülâlesinden ve hâlen post-nişin olan es-Seyyid el-Hâcc Mehmed dâme takvâhu dahi ‘arz ve muktezâsı ber-vech-i îzâh ‘arz olunmasıçün şeref-rîz-i sudûr iden fermân-ı ‘âlî-şânıma imtisâlen kuyûdât-ı Defter-i Hâkânî ba‘de‘t-tetebbu‘ ber-muktezâ-yı Defter-i Hâkânî nefsi-i medîne-i Saray’da vâkı‘ mukâta‘a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ‘irenin müteveccihâtı âyende ve revendeye it‘âm için mesârifine sarf eylemek üzere İsa Beğ’in nefsi-i Saray’da olan zâviyesi vakfi tarafından ve mahrûse-i Üsküb’de dahi karye-i Kalivîşte/Kaliçavîşte’nin mahsûlât ve rûsûmâtı dahi İsa Beğ ibn İshak Beğ’in medîne-i Üsküb’de binâ eylediği ‘imâret ve medresesi vakfi tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğini sâbık Defterhâne-i ‘Âmirem Emîni olan Mîr Mehmed Emin dâme mecduhu ‘arz ve ber-minvâ-i muharrer vâkıf-ı mûmâ-ileyhin medîne-i Saraybosna’da vâkı‘ zâviyesi vakfi başka ve Üsküb’de kâ‘in medrese ve ‘imâret ve câmi‘ vakfi başka olduğundan gayri medîne-i Saraybosna’da câmi‘ ve medrese ve ‘imâretin evlâd ve meşrûtiyetine dâ‘ir kaydı olmadığından ehadühümânın âharın vakfi mahsûlüne ta‘arruz itmek lâzım geldiği ve mukaddemâ Küçük Evkâf’a kayd olunan tevliyet-i vakf ve câmi‘ ve ‘imâret ve medrese-i İsa Beğ

der-Üsküb deyu kayd olunmalu iken der-Saraybosna deyu kayd olunması ya sehve veyahud hîleye mebnî olduğundan Saraybosna'da vâkı' zikr olunan Mevlevî zaviyesi-nin vakfı tevliyeti ber-vech-i hasbî post-nişîn olan mûmâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhuya ba'd-ez-in her kim post-nişîn olur ise ana tevcîh olunmak şartıyla sâbıkan Rikâb-ı Hümâyûnum Defterdârı es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi dâme 'uluvvuhunun i'lâmı ve şeref-yâfte-i sūdûr olan hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûnumla müceddeden tevcîh ve bin iki yüz on dört senesi Recebinin yirmi üçüncü gününde i'tâ olunan berât-ı şerif-i 'âlî-şânım bâlâsına mücebince 'amel oluna deyu hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûnum keşide buyurulduğunu hâvi kaydı bâlâsına dahi şerh virilüb bir dürlü dahl ü ta'aruz îcâb itmez iken bu def'a şeyh-i mûmâ-ileyhin gıyâbında Saraybosna'nın vücûh-ı beldesi olan eşrâf, kuzât ve hasekiyân ve serdengeçdi ağavât ve 'alemdârân ve ehl-i sükdan haber ü agâhları olmaksızın ashâb-ı ağrâzdan imâm Nureddin ve ba'zı hevâ-hâhların iğrâsıyla esbak Bosna kadısı olan Şeyhzâde Mehmed Sa'îd Efendiyi kuvvet-i irtişâ ile itmâ' ve hilâf-ı vâkı' aldığı i'lâm ve mahzar ile tevliyet-i merkûmeyi ber-takrîb üzerinden ref' ve Üsküb'de olan İsa Beğ bin İshak Beğ'in evkâfı mütevellisi olan mezkûr Osman bin Mustafa'ya tevcîh ve berât itdirüb gadr-ı küllî eylediği şeyh-i mûmâ-ileyh 'arz-ı hâliyle inhâ ve tevliyet-i mezbûr mezkûr Osman bin Mustafa'nın ref'inden kendüye tevcîh olunması bâbında istid'â-yı 'inâyet eyledikde istid'âya ve kuyûdâta nazar ve muktezâ-yı Defter-i Hâkânî 'alâ vechi'l-ihitimâm i'lâm olunmasıçün sâdır olan fermân-ı 'âlî-şânıma imtisâlen bâlâda tahrîr ve beyân olduğu vechile nefsi Saray'da vâkı' mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresi müteveccihâtı âyende ve revendeye ta'âm için mesârifine sarf eylemek üzere İsa Beğ'in nefsi Saray'da olan zâviyesi vakfı tarafından ve karye-i Kalışte/Kalıçavışte el-mezbûrenin mahsûlât ve rûsûmâtı dahi İsa Beğ bin İshak Beğ'in mahrûse-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfı tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğini hâlen Defterhâne-i Âmirem emîni olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Mehmed Emin Firdevsî dâme mecduhu dahi i'lâm itmeğin vâkıf-ı mûmâ-ileyh İsa Beğ'in zâviyesi vakfı Saraybosna'da ve fi'l-asl Defterhâne kaydından mâ'adâ bir mahalde bir güne kayd yoğiken bundan akdem fakat Üsküb kadısı 'arziyle Küçük Evkâf Kalemi'ne tevliyet kaydı düşürülmüş olduğundan kayd-ı mezkûr mukaddem tashîh ve vakf-ı merkûmun tevliyeti dahi hâlen zâviye-i mezkûrede post-nişîn olan Mevlevî şeyhi mûmâ-ileyh Şeyh Osman zîde salâhuhunun berât-ı şerifimle üzerinde ve ber müceb-i Defter-i Hâkânî müceddeden şeyh-i mûmâ-ileyhe ber-minvâl-i meşrûh Dîvân-ı Hümâyûnumdan tevliyet berâtı i'tâ ve bâlâsı dahi hatt-ı hümâyûn-ı şâhânem ile tevşîh buyurulmuşiken Saraybosna tarafından alınan mahzar ve i'lâma mebnî tevliyet-i merkûme şeyh-i mûmâ-ileyh üzerinden ref' itdirilmiş idüğü der-kenârlardan müstebân olub mahzar-ı mezkûr ise ahâlinin haberi olmadığı bu def'a Saraybosna kadısı tarafından vârid olan i'lâmdan aşikâr ve Defterhâne-i Âmirem emîni mûmâ-ileyhin sarîhen ve kat'iyen i'lâmına nazaran vâkıf-ı mûmâ-ileyhin Saraybosna'da olan zâviyesi vakfı başka ve Üsküb'de olan 'imâret ve medresesi vakfı başka olub Saraybosna'da vâkı' vakf-ı mezkûr zikr olunan Mevlevihâne tarafından ve Üsküb'de olan vakf-ı merkum dahi ol cânibde kâ'in 'imâret ve medresesi tarafından bilâ müzâhim zabt olunub ehadühümâ âharın müdâhale itmemek lâzım geldiği bedîdâr ve bu makûle mevâdda i'lâm ve mahzar-ı mu'teber olmayub fakat Defterhâne-i Âmirem kaydı mer'î idüğü nümûdâr olduğuna binâ'en der-kenârî 'arz-ı hâl ile i'lâm-ı mezkûr Rikâb-ı Hümâyûnuma 'arz ve takdîm ve keyfiyeti inhâ ve terkîm olundukda Saraybosna'da sâlîfü'l-beyân Mevlevî zâviyesine ber muktezâ-yı Defter-i Hâkânî merbût olan vakf-ı mezkûr tevliyetinin

hatt-ı hümâyûnum ile müveşşeh mârrü'l-beyân berât-ı 'âli-şânım mücebince kemâ-kân şeyh-i mûmâ-ileyhe ibkâsı ve Küçük Evkâf Kalemî'nde olan kayd-ı muhaddesin terkîni ile berât-ı şerîf-i mezkûrun tecdîdi ve fi-mâ-ba'd hilâfına hareket olunmamak üzere kaydı bâlâsına şerh virilmesi bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum şerefyâfte-i sūdûr olmağla şeref-yâfte-i sūdûr olan hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûnum mücebince Küçük Evkâf'da olan kayd-ı muhaddes terkîn ve ilgâ ve fimâ-ba'd hilâfına hareket olunmamak üzere kaydı bâlâsına dahi şerh virilmesiçün 'ilm u haberi i'tâ ve tevliyet-i merkûm mu'ârız olan mezkûr Osman bin Mustafa'nın ref'inden şeyh-i mûmâ-ileyh müceddeden tevcih ve ibkâ olunub işbu berât-ı sa'âdet-âyât ve behcet-gâyâtı virdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm mûmâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhu varub Saraybosna'da vâkı' hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresi müteveccihâtı âyende ve revendeye ta'âm için mesârifine sarf eylemek üzere İsa Beğ'in nefsi-i Saray'da olan zâviyesi vakfının mütevellisi olub hıdmet-i lâzimesin bî-kusûr mer'î ve mü'eddî kıldıkdan sonra ol bâbda efrâd-ı âferideden hiç ahad vechen mine'l-vücûh ve sebeben mine'l-esbâb mâni' ve râfi' ve müzâhim olmayub bir vechle dahl ü ta'arruz kılmaya şöyle bileler 'alâmet-i şerife i'timâd kılalar. Tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-'ısrîn min Cemâziye'l-âhire li seneti sitte 'aşere ve mi'eteyn ve elf. Konstantiniyyetü'l-mahrûse.

Vasale ileynâ fi 14 N sene 216.

BELGE XII: GHB, Sicil 41, 111.

Medîne-i Saraybosna'da vâkı' ashâb-ı hayrâtdan merhûm Gâzî İsa Beğ binâ eylediği Mevlevî zâviyesi vakfının berât-ı şerîf-i 'âlî-şân zâviyedârı ve mütevellisi olan kıdvetü's-sülehâi's-sâlikîn eş-Şeyh Osman Dede ba'de't-tahiyyeti'l-vaffiye inhâ olunur ki bâlâsı mübârek hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile mu'anven berât-ı şerîf-i 'âlî-şân ile mutasarrıf ve bâ-meşihatnâme nişîn olduğun zâviye-i Mevleviyeye vâkıf-ı mûmâ-ileyhin vakf ve tahsîs eylediği medîne-i mezbûrede vâkı' hamâm ve mevâdd-ı sâ'ire müteveccihâtı âyende ve revendeye it'âm için mahsûlâtı kadîmü'l-eyyâmıdan berü ber-mûceb-i Defter-i Hâkânî post-nişîn olan meşâyih tarafından zabt oluna gelmişiken Üsküb evkâfının mütevellisi Sâfîzâde Osman hilâf-ı şart-ı vâkıf medîne-i Saray'da vâkı' evkâfa itâle-i dest-i ta'arruz ve üzerine berât itdirmekle berât-ı mezkûrenin kaydı terkîn ve ilgâ olunub ber-mûceb-i şart-ı vâkıf medîne-i Saray'da vâkı' evkâf-ı mezkûrenin mahsûlâtını zâviye-i mezkûrede âyende ve revendeye it'âm için tevliyet-i mezkûre bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn berât-ı şerîf-i 'âlî-şân ile sana ibkâ ve 'inâyet ve ihsân olunmağla berât-ı mezkûre sicill-i mahfûza sebt ve kayd olunub mûcebince zâviye-i mezkûreyi ve hamâm ve müsakkafât-ı sâ'iresini ber-mûceb-i Defter-i Hâkânî bi't-tevliye zabt eylemeniz bâbında bi'l-iltimâs işbu mürâsele tahrîr ve irsâl ve yedinize itâ olundu vüsûlünde gerekdir ki yedinde olan mübârek hatt-ı hümâyûn ile mu'anven berât-ı şerîf-i 'âlî-şân ve Defter-i Hâkânî mûceblerince medîne-i mezbûrede vâkı' vâkıf-ı mûmâ-ileyhin zâviyesine merbût olan evkâfın mahsûlâtını âyende ve revendeye it'âm için şart-ı vâkıf üzere ahz ü kabz eyleyüb vakf-ı mezkûrun umûrunda ve tasarrufât-ı sâ'iresinde bir ferdi müdâhale itdirmeyüb mûceb-i mürâsele ile 'âmil olasız ve's-selâm.

Hurrîre fi 14 Ramazânü'l-mübârek sene 1216.

Erselehu el-fakûr Hasan Es'ad el-kâdi be-medîne-i Saraybosna

BELGE XIII: GHB, *Sicil* 41, 111.

Bâ-hatm-i kebîr

devletlü Ebu Bekir Paşa Vâlî-i Bosna-i hâlen

Medîne-i Saraybosna'da mesned-nişîn-i şer'î-i mübîn izzetlü faziletlü efendi hazretleri ve mefâhirü'l-ulemâi'l-muhakkıkîn faziletlü müftî-i belde ve sâ'ir eşrâf-ı kirâm ve ulemâ-i zevî'l-ihtirâm efendiler zîdet fezâ'ilihum ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-â'yân mütesellimi ve dergâh-ı 'âlî yeniçerileri zâbiti izzetlü ağalar zîde mecdühümâ ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân vücûh-ı ahâlî ve zâbitân-ı sâ'ire zîde kadruhüm inhâ olunur ki ashâb-ı hayrâtdan medîne-i Saraybosna'da vâkı' merhûm Gâzî İsa Beğ vakfının tevliyet ve zâviyedârlığına dârende-i buyuruldu Mevlevî eş-Şeyh Osman Dede bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mutasarıf iken ecâ nibden Osman nâm kimesne ber-takrîb ref' ve kendüsüne tevcîh itirdiğini şeyh-i mezkûr der-bâr-ı 'adâlet-karâra bâ-'arz-ı hâl inhâ ve istid'â-yı 'inâyet eylediğine binâ'en tevliyet ve zâviyedârlık-ı merkûm kemâ-kân şeyh-i mezkûra ibkâ ve ihsân buyurulmağla ol bâbda bâlâsı mübârek ve şerîf hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile müzeyyen ve müveşşah şeref-yâfte-i sūdûr olan berât-ı şerîf-i 'âlî-şân mücebince vakf-ı mezkûr tevliyetini ve zâviyedârlığı ve hamâm ve müsakkafât-ı sâ'iresi şeyh-i mezkûr zabt ve âyende ve revendeye şart-ı vâkıf üzere it'âm için mahsûlâtını ahz ü kabz ve âharın bî-vech müdâhalesi men' ve def' itdirilüb sâdır olan berât-ı şerîf-i 'âlî-şân mücebince 'amel ve hareket eylemeniz bâbında Dîvân-ı Bosna'dan işbu buyuruldu tahrîr ve ısdâr ve [boşluk] ile irsâl olunmuşdur. Bimennihi ta'âlâ vüsûlünde gerekdir ki tevliyet ve zâviyedârlık-ı mezkûru şeyh-i mûmâ-ileyhe zabt itdirilüb vakf-ı mezkûrun umûrunda ve tasarrufât-ı sâ'iresinde âharın vâkı' olan müdâhalesini men' ve def' birle berât-ı 'âlî-şân ve buyuruldu mücebince 'amel ve hareket eyleyeler deyu buyuruldu.

Fî 23 N sene 216.

Bâ hatm-i kebîr

müşârûn-ileyh vâlî-i Bosna

Kıdvetü's-sülehâi'l-sâlikîn medîne-i Saraybosna'da vâkı' ashâb-ı hayrâtdan merhûm Gâzî İsa Beğ evkâfının mütevellisi ve zâviyedârı eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhu işbu mürâsele-i şer'î nâtik olduğu vechle yedinde olan bâlâsı mübârek ve şerîf hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile müzeyyen ve müveşşah berât-ı şerîf-i 'âlî-şân mücebince vakf-ı mezkûr ve zâviyeyi zabt ve mahsûlât-ı evkâfi âyende ve revendeye it'âm için şart-ı vâkıf üzere ahz ü kabz idüb berât-ı şerîf-i 'âlî-şân mücebince 'amel ve hareket eylesiz deyu buyuruldu.

Fî 23 N sene 216.

BELGE XIV: GHB, Sicil 42, 66-67.

Nişân-ı şerîf-i 'âlî-şân-ı sami-mekân-ı sultânî ve tuğrâ-yı garrâ-yı cihân-mutâ'-i sultânî oldur ki

Saraybosna'da vâkı' müteveffâ Gâzî İsa Beğ câmi'-i şerîf vakfından hamâm ve evkâf-ı sâ'ire hâsılâtı Saray'da olan zâviyesi mesâlihine evkâfiçün tertîb eylediği vakfiye-i ma'mûlün-bihâsında şart ve ta'yîn eylediği vech üzere bâ 'öşr-i mahsûl tevliyetini ibtidâ kendi nefisine ve ba'd-ı vefât oğlu Mehmed'e ve evlâd-ı evlâdına batnen-ba'de-batnin zükûr ve inâsdan aslah ve erşedine ve ba'de'l-inkirâz-ı evlâd 'utekânın zükûr ve inâsından aslah ve erşedine karnen-ba'de-karnin şart ve sekiz yüz altmış altı târihiyle müverrah vakfiye-i ma'mûlün-bihâ mantûkınca medîne-i Üsküb'de sâkin olan Sâfizâde ber-müceb-i şart-ı vâkıf mütevellî iken vakt-i istilâda İsa Beğ Zâviyesi muhterik oldukda ashâb-ı hayrâtdan el-Hâcc Mahmud nâm kimesne müşârün-ileyhin evkâfi 'arsalarından mukâta'a ile isticâr itdiği 'arsa-i merkümede binâ eylediği Mevlevihâne zâviyesine müteveffâ el-Hâcc Mahmud'un vakf eylediği Koru Bağçesiyle sâ'ir arâzi-i mevküfesine poşt-nişîn olan Şeyh Osman kanâ'at itmeyüb İsa Beğ zâviyesi Hâcî Mahmud zâviyesidir deyu İsa Beğin evkâfi mahsûlüne birkaç seneden berü müdâhale ve Mevlevihâne tevliyeti kimsenin üzerinde değildir deyu iki sene mukaddem on üç senesinde 'Askerî'den hasbî üzerine berât ve Nişân Kalemî'ne nakl ve İsa Beğ zâviyesi vakfidır diyerek emr-i şerîf isdâr ve mübâşir ta'yîn ve mahalline vürûdunda Saraybosna'da sâkin eşraf kuzât ve 'ulemâ ve sülehâ ve yeniçeri ocağının hasekilerinden ve keşidegân ve serdengeçdi ve ağavât ve 'alemdârânı ve ehl-i sükun müsinn ü ihtiyârlarından cemm-i gafîr meclis-i şer'a varub İsa Beğ vakfı evkâf-ı kadîmden ve sekiz yüz altmış altı târihinden berü evlâd-ı vâkıfdan olanlar Mâliye berâtıyla mutasarrıf ve Bâbü's-sa'âdetim ağası nezâretinde ve bu âna gelince bir taraftan müdâhale olunduğu olmayub ve evlâd-ı vâkıfdan mütevellî olan Osman bin Mustafa âyende ve revendeye it'âm-ı ta'âm ve şart-ı vâkıfı icrâda kusûru olmayub vakf 'âle'l-vakf-ı meşrû'a olmadığından başka ancak İsa Beğ vakfından bir mikdâr arsayı Hâcî Mahmud'un mukâta'a-i zemîn olarak isticâr itdiği mahalle Mevlevihâne binâ ve Koru Bağçesini vakf idüb İsa Beğ vakfının alâkası olmayub mezbûr Osman Dede hilekâr ve müzevver ve bir dürlü 'alâkası olmadığını bi'l-cümle ahâlî-i serhad müvâcehesinde ihbâr ve müdâhalesi men' ve keff-i yedine Bosna kâdısı 'arz ve âhâlî-i serhad mahâzır birle i'lâm ve Der-'âliyyemde kuyûda ba'de'l-mürâca'a Defterhâne-i Âmiremde Mevlevihâneye dâ'ir bir nesne olmadığından başka İsa Beğ evkâfi feth-i hâkâniden berü nezâretinde olarak Küçük Evkâf Muhâsbesi'nde mukayyed ve tevliyeti evlâdına meşrûta ve zâviyesi mütevellî re'yine ihâle olunduğu vakfiyesinde musarrâh ve Mevlevihâne olmadığı zâhir ve 'amel-i kadîm dahi bu vechle olub Mevlevihâne zâviyeleri icâzetnâme ile tasarruf olunub mezbûr Osman'ın Mevlevihâne tevliyeti diyerek ber-vech-i hasbî ibtidâ iki sene zarfında 'Askerî'den berât ve ba'dehu Nişân Kalemî'ne nakl birle Gâzî İsa Beğ evkâfına müdâhale eylesmesi vakfiye-i ma'mûlün-bihâ ve Defter-i Hâkânî ve kuyûdât ve 'amel-i kadîme mugâyir olduğundan mezbûr Osman Dede'nin bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ihdâs eylediği kaydı terkîn ve İsa Beğ vakfı mütevellisi evlâd-ı vâkıfdan Osman bin Mustafa'ya meşrûtiyyet üzere ibkâ ve cümle ahâlî-i serhad mesrûr olub âsûde hâl iken bu sene-i mübâreke mezbûr Osman Dede asitâneye firâr ve devr-i ebvâb iderek üç yüz elli senelik evkâfi muhdes ve Defterhânede kaydı yokdur deyu hilâf-ı inhâ şefi'atcılar ile tekrâr ref' itdirüb eylediği hileyi âhara destâd? ile bu vechle evlâd-ı vâkıfdan merkûm Osman bin Mustafa'ya gadr eylediğini 'arz ve ahâlî-i serhad bi'l-cümle mahâzır birle i'lâm itmeleriyle mezbûr

Osman Dede'nin üç sene zarfında hilâf-i Defter-i Hâkânî ve mugâyir-i kuyûdât ve vakfiye-i ma'mûlûn-bihâ Mevlevîhâne mütevellisi olmak üzere 'Askerî'den ihdâs ve Nişân-ı Hümâyûna nakl ile üç yüz elli seneden mütecâviz Defter-i Hâkânî kuyûdâtı mücebine evkâf-ı kadîmeden olan tevliyeti terkîn itdirmesi şer'-i şerîfe ve kânûn-ı tevcîhâta mugâyir olmağla muhdes nişân kaydı ref' ve terkîn ve kayd-ı kadîmi üzere tevliyet-i mezbûre evlâd-ı vâkıfdan Osman bin Mustafa'ya ibkâ ve yedine berât-ı âlî-şânım virilmek ricâsına Nâzır-ı Vakf bi'l-fi'l Bâbü's-sa'âdeti'ş-şerîfem ağası iftihârü'l-havâs ve'l-mukarribîn mu'temedü'l-mülûk ve's-selâtîn es-Seyyid Sâlih Ağa dâme ulüv-vuhu 'arz itmekle zikr olunan tevliyet evlâd-ı vâkıfdan Hâcî Mehmed Beğ mahlûlünden seksen dört senesinde evlâd-ı vâkıfdan Osman bin Mustafa'ya tevcîh ve iki yüz on dört senesine gelince otuz sene bilâ nizâ' üzerinde iken Saraybosna'da Hâcî Mahmud Mevlevîhânesi şeyhi Gâzî İsa Beğ Mevlevîhânesine meşrûta vakfının mütevellisi olmayub lâzımdır deyu bin iki yüz on üç senesinde Mevlevîhâne şeyhi Osman Dede'ye müceddeden 'Askerî'den ve ba'dehu Nişân'a nakl ile berât virildikten sonra merhûm Gâzî İsa Beğ vakfının ber-vech-i meşrûta mütevellisi Osman'ın tevliyetine müdâhale eyledikde mahallinden vürûd iden 'arz ve mahâzir ve Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âde ağası 'arzıyla ref'inden sâhib olan evlâd-ı vâkıfdan Osman'a iki yüz on beş senesinde bâ hatt-ı hümâyûn ibkâ olunmuşiken Mevlevîhâne şeyhi Osman Dede Üsküb'de olan Gâzî İsa Beğ vakfı başka Saraybosna'da Gâzî İsa Beğ vakfı başka diyerek iki yüz on altı senesinde tekrâr Bosna kâdısı 'arzıyla bâ hatt-ı hümâyûn ref' olunub Saraybosna'da Mevlevîhâne zâviyesine dâ'ir Defterhâne-i Âmiremde kayd bulunmayub zâviye meşihati re'y-i mütevelliyeye meşrûta ola deyu Defterhânedeki mukayyed ve vâkıf-ı mezbûrun sekiz yüz altmış altı târihiyle müverrah vakfiye-i ma'mûlûn bihâsında Saraybosna'da olan zâviyenin mesârîfinden fazlası dârü'l-guzât Üsküb'de binâ eylediği 'imârete sarf oluna deyu musarrah ve bu sûretde Gâzî İsa Beğ'in Bosna'da olan zâviyesi Üsküb'de olan 'imâreti vakf-ı vâhid olduğu zâhir ve Mevlevîhâne meşihatının başka başka vakıftır deyu üç sene mukaddem 'Askerî'den ihdâs ve Nişân Kalemi'ne nakl eylediği berât ve ba'dehu ref'i Defter-i Hâkânî ve kuyûdât ve 'amel-i kadîm ve vakfiye-i ma'mûlûn-bihâyâ mugâyir ve sâhib-i evveli ve meşrûtiyet üzere mutasarıfı Osman bin Mustafa'nın mağdûriyeti âşikâr olub ancak tarafına ibkâ ve tevcîhi bâ-hatt-ı hümâyûn olduğuna binâ'en mahallinden vürûd iden 'arz ve mahzar ve Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âdeti'ş-şerîfe Ağası dâme ulüv-vuhunun 'arzu mücebine sâhib-i evveline ibkâsı rikâb-ı müstetâb-ı cihândârâneme 'arz olundukda şer'an hakk kimin ise ana tevcîh oluna deyu hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum şeref-yâfte-i sudûr olmağla vakfiyeye nazar ve şurûtuna tevfiğ ve tatbîk ile hakk kangı tarafda idüğünü tahkîk ve muktezâsı i'lâm olunmak bâbında sâdir olan fermân-ı 'alî-şânıma imtisâlen vakf-ı mezbûrun vâkıfı merhûm Gâzî İsa Beğ'in sekiz yüz altmış altı târihiyle müverrah 'Arabiyyü'l-'ibâre bir kıt'a vakfiye-i ma'mûlûn-bihâsına nazar olundukda Bâbü's-sa'âdetim Ağası nezâretinde olan evkâfdan Saraybosna'da vâkı' merhûm Gâzî İsa Beğ'in câmi'-i şerîf ve müsakkafât ve müstegallâtı ve medîne-i Üsküb'de vâkı' 'imâret ve hamâm ve 'akârât-ı sâ'iresi vakfı vakf-ı vâhid olmak üzere bâ-öşr-i mahsûl tevliyeti ber-mücebe-i vakfiyeye-i ma'mûlûn-bihâ ve bâ-şart-ı vâkıf ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan Osman Beğ ibn Mustafa'nın ber-vech-i meşrûta mâliye berâtıyla üzerinde iken Saraybosna'da vâkı' Hâcî Mahmud Mevlevîhânesinin şeyhi olan Osman Dede mârrü'z-zikr Hâcî Mahmud Mevlevîhânesi merhûm Gâzî İsa Beğ Mevlevîhânesi'ne meşrûta olub vakfının mütevellisi olmamağla bir mütevellî lâzımdır deyu bin iki yüz on üç senesinde 'Askerîden ve ba'dehu Nişân-ı Hümâyûn'a nakl ile ısdâr itirdiği bir kıt'a berât-ı âlî-şân ile merhûm Gâzî İsa Beğ vakfının ber-vech-i

meşrûta mütevellisi mezbûr Osman Beğ'in tevliyetine müdâhale eyledikte mahallinden vürûd iden 'arz u mahzar [ve] nâzır-ı vakfın 'arzıyla bâ-hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûnum bin iki yüz on beş senesinde tevliyet-i mezkûre mezbûr Osman Dede üzerinden ref' ve tevliyet-i mezkûre yine evlâd-ı vâkıfdan mezbûr Osman Beğ'in üzerinde ibkâ olunmuşiken mezbûr Osman Dede Bosna Kādısı 'arzıyla bin iki yüz on altı senesinde tekrâr mezbûr Osman Beğ üzerinden ber-takrîb tevliyet-i mezkûreyi ref' ve Saraybosna'da İsa Beğ vakfı başka ve Üsküb'de olan Gâzî İsa Beğ vakfı başkadır deyü kendü üzerine berât itirdüb lâkin kuyûdât mantûklarınca Defterhâne-i 'Âmiremde Saraybosna'da Mevlevîhâne zâviyesine dâ'ir kayd bulunmayub vâkıf-ı mûmâ-ileyh vakfiye-i ma'mûlün bihâsında Saraybosna'da olan zâviyenin mesârifinden fazlası Üsküb'de binâ eylediği 'imârete sarf oluna deyu musarrah olmağla bu sûrette merhûm Gâzî İsa Beğ'in Bosna'da olan zâviyesi ve Üsküb'de olan 'imâreti vakf-ı vâhid olub mezbûr Osman Dede'nin 'Askerî'den ihdâs ve Nişân-ı Hümayûn Kalemi'ne nakl eylediği berât ve ba'dehu tevliyet-i mezkûreyi yine mezbûr Osman Beğ'in üzerinden ref'i Defterhâne-i 'Âmirem ve kuyûdât-ı sâ'ire ve vâkıf-ı mûmâ-ileyhin vakfiye-i ma'mûlün-bihâsına mugâyir ve 'amel-i kadîmin hilâfı olduğu vakfiye ve der-kenârlardan müstefâd olmağın ber-müceb-i vakfiye-i ma'mûlün-bihâ vâkıf-ı mûmâ-ileyh Gâzî İsa Beğ'in gerek Saraybosna'da vâkı' zâviyesi vakfı ve gerek Üsküb'de olan 'imâreti vakfı vakf-ı vâhid olmağla tevliyeti ber-müceb-i şart-ı vâkıf evlâd-ı vâkıfdan mezbûr Osman Beğ'in mâliye berâtıyla üzerinde iken mezbûr Osman Dede'nin hilâf-ı inhâ ile tevliyet-i mezkûreyi başka başka vakıfdır deyü merkûm Osman Beğ'in üzerinden ref' ve kendü üzerine tevcîh ve berât itdirmesi hilâf-ı şart-ı vâkıf ve mugâyir şer'-i şerîf olmağın mücebince tevliyet-i mezkûre vakf-ı vâhid olmak üzere evlâd-ı vâkıfdan mütevellî-i mûmâ-ileyh Osman Beğ'in üzerinde meşrûtiyet üzere ibkâ ve mezbûr Osman Dede'nin ber-vech-i muharrer hilâf-ı inhâ ile ısdâr itirdiği berâtının kaydı ref' ü terkîn olunub mezbûr Osman Dede fi-mâ-ba'd tevliyet-i mezkûreye kat'an bî-vech-i şer'î müdâhale eylememesi iktizâ eylediğın Haremeyn-i şerîfeyn müfettişi Mevlânâ Mehmed Ataullah zîde 'ilmuhu i'lâm itmekle şeref-yâfte-i sūdûr olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûnum ve i'lâmı mücebince mezbûr Osman Dede'nin ibtidâ 'Askerî'den ve ba'dehu Nişân Kalemi'ne nakl eylediği muhdes kaydı ref' ve terkîn olunmak için 'ilm u haberi virilmekle tevliyet-i mezkûre Osman Dede'nin ref'inden sâhib-i evveli işbu râfi'-i tevkî'-i refi'-i ş-şân-ı hâkânî kıdvetü'l-emâcid ve'l-â'yân Osman Beğ bin Mustafa zîde mecduhuya ibkâ ve tevcîh olunmak fermânım olmağın hakkında mezîd-i 'inâyet-i pâdişâhânem zühûra getürüb bin iki yüz on yedi senesi Cumâde'l-ülâsının yirmi dokuzuncu günü târihiyle müverrah virilen ru'ûs-ı hümayûnum mücebince bu berât-ı hümayûn-ı meymenet-makrûnu virdim ve buyurdum ki mûmâ-ileyh Osman Beğ bin Mustafa zîde mecduhu varub müfettiş-i mûmâ-ileyhin i'lâmı ve şerefyâfte-i sūdûr olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûnum mücebince mezbûr Osman Dede'nin ref'inden tevliyet-i mezkûre evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere ber müceb-i vakfiye-i ma'mûlün-bihâ ve bâ õşr-i mahsûl kemâ-kân mutasarrif olub hıdmet-i lâzimesin mer'î ve mü'eddî kıldıktan sonra bundan evvel tevliyet-i mezkûre ne vechle mutasarrif olagelmış ise yine ol vechle kemâ fi's-sâbık mutasarrif olub işbu berât-ı 'âlî-şânıma mugâyir merkûm Osman Dede tarafından ve taraf-ı âhardan hiç ferd ve ref' ve müzâhim olmayub dahl ü ta'arruz kılmayalar şöyle bileler 'âlâmeti şerife i'timâd kı-lalar. Fi'l-yevmi't-tâsi' 'aşere min Cumâde'l-ülâ li-seneti seb'a 'aşere ve mi'eteyn ve elf. *Vasale*²³ ileynâ fi gurre-i Zi'l-ka'deti 'ş-şerife.

²³ Belgede "vasîle" şeklinde yazılmıştır.

BELGE XV: GHB, *Sicil* 42, 83.

Devletlü ‘inâyetlü merhametlü Sultânım hazretleri sağ olsun
‘Arz-ı hâl-ı kullarıdır ki Saraybosna’da vâkı‘ müteveffâ Gâzî İsa Beğ câmi‘-i şerîfin vakfından hamâm ve evkâf-ı sâ‘ire hâsılâtı medîne-i Saray’da olan zâviyesi mesâlihine ve mürtezikasına tertîb ve vakfiye-i ma‘mûlün-bihâsında şart ve ta‘yîn eylediği vech üzere bâ-öşr-i mahsûl tevliyeti batnen ba‘de batnin ve karnen ba‘de karnin zükûr ve inâsına geçüb ba‘dehu bu kullarına intikâl birle bu kulları tevliyet-i mezkûreyi idâre ve rü‘yet idüb ve vakfiye-i ma‘mûlün bihâ mücebince Saraybosna’da vâkı‘ merhûm Gâzî İsa Beğ’in müsekkafât ve müstekallâtı ve medîne-i Üsküb’de vâkı‘ ‘imâret ve hamâm ve ‘akârât-ı sâ‘iresi vakf-ı vâhid olub âhardan dahl ü ta‘arruz îcâb itmez iken Osman Dede ber takrîb üzerine ‘Askerî’den ve ba‘dehu Nişân’a nakl ile muhdes berât ile üzerine tevcîh itirdiğinden bu kullarına gadr olduğu ecilden tevliyet-i mezkûre bâ hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn bu kullarına tevcîh ve ibkâ buyurulub yedime berât-ı şerîf-i ‘âlî-şân ve fermân-ı celîlü’ş-şân ihsân ve mücebinde tevliyet-i mezkûreyi zabt eylemem için mürâsele-i şer‘iyye yedime i‘tâ olunması merâhim-i ‘aliyyelerinden mercûdur ki şeref-yafte-i sūdûr olan hatt-i hümâyûn-ı şevketmakrûn mücebince yed-i ‘âcizânemize ihsân buyurulan berât-ı şerîf-ı ‘âlî-şân ve fermân-ı celîlü’ş-şân mücebince Saray’da vâkı‘ tevliyet-i mezkûreyi ve müsekkafât ve müstekallâtını ve zâviyeyi bu kullarına zabt itdirilüb merkûm Osman Dede’nin ve âhar kimesnelerin vâkı‘ olan müdâhalelerini men‘ ve def‘ birle îcâr iden mahsûlâtın istirdâdı için Saraybosna monlası efendi hazretlerine hitâben bir kıt‘a buyuruldu-i şerîfleri niyâzıyla hâk-pâ-yı devletlerine ‘arz-ı hâle cesâret kılındı. Ol bâbda emr ü fermân devletlü ‘inâyetlü hamiyetlü sultânım hazretlerindir.

Bende-i Osman el-mütevelli-i vakf-ı mezbûr

*Vasale*²⁴ ileynâ fi 7 min Zi’l-hiceti’ş-şerîfe sene 1217.

²⁴ Belgede “vasîle” şeklinde yazılmıştır.

BELGE XVI: GHB, Sicil 50, 43.

Düstûr-ı mükerrerem ve mu'azzam müşîr-i mufahham ve muhterem nizâmü'l-'âlem müdebbiru umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkib mütemmimu mehâmî'l-enâm bi'r-re'yi's-sâ'ib mümehhidu bünyânî'd-devle ve'l-ikbâl müşeyyidu erkânî's-sa'âde ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sunûfî 'avâtîfî'l-meliki'l-a'lâ hâlen bi'l-istiklâl Bosna vâlisi vezîrim İbrahim Hilmi Paşa edâme Allâhu te'âla iclâlehu ve akzâ kuzâtî'l-müslimîn evlâ vülâtî'l-muvahhidîn ma'deni'l-fazli ve'l-yakîn râfî'u a'lâmi's-şerî'ati ve'd-dîn vârisu 'ulûmî'l-enbiyâ ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezid-i inâyeti'l-meliki'l-mu'în mevlânâ Saraybosna Kâdısı zîdet fezâ'iluhu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki Bosna sancağında Saraybosna nâhiyesinde vakf-ı zâviye-i İsa Beğ der nefis-i Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'ire deyu Defter-i Hâkânî 'de mukayyed ve tarikat-ı Mevleviyeden kıdvetü's-sulehâi's-sâlikîn eş-Şeyh es-Seyyid Osman zîde salâhuhu zâviye-i mezbûrenin hâlen bâ-berât-ı 'âlî-şân zâviyedârı olmağla zâviye-i merkûmeye tahrîr ve tahsîs kılınan mârru'z-zikr mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresini ber-müceb-i Defter-i Hâkânî zabt ve 'â'idâtını kânûn ve defter mücebince ahz ü kabz murâd eyledikde Üsküb sancağında ve nâhiyesinde evkâf-ı merhûm İsa Beğ ibn İshak Beğ deyu yazıldığı mahallin tahtında Kalivişte/Kaliçavişte karyesi Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfına tahrîr olunmağla mütevellileri olan Feyzullah ve Osman nâm kimesneler zuhûruyla müdâhale ve ta'arruzdan hâlî olmadıkların mukaddemâ 'arz-ı hâliyle inhâ ve ber-müceb-i Defter-i Hâkânî zabt ve Saray'da vâkı' İsa Beğ zâviyesi vakfına tahrîr ve tahsîs kılınan mârrü'z-zikr mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresi zâviye-i mezbûre vakfı tarafından ve Üsküb'de vâkı' İsa Beğ ibn İshak Beğ 'imâret ve medresesi vakfı olan karye-i Kalivişte/Kaliçavişte el-mezbûrenin mahsûl ve rüsûmu dahi mütevellileri taraflarından kânûn ve defter mücebince ahz ü kabz itdirilüb bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve Defterhâne-i 'Âmiremde mahfûz defter-i evkâfa mürâca'ât olundukda Bosna sancâğında Saray nâhiyesine tâbî' vakf-ı zâviye-i İsa Beğ der-nefis-i Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında 'an mahsûl-i mezkûrîn kırk iki bin dokuz yüz yetmiş beş akçe ber-müceb-i defter-i 'atîk fî sene altmış iki bin iki yüz otuz akçe mukâta'a-i hamâm fî sene dört bin dört yüz otuz altı akçe ma'a mevâdd-ı sâ'ire 'aded ve minhâ ihrâcât ber-müceb-i vakfnâme mukayyed der defter-i 'atîk tahtında cihet-i tevliyet 'öşür 'ani'l-mahsûl ve be-cihet-i termîm rub'ü'l-mahsûl ma'a cihât-ı sâ'ire ve bunlardan gayrı müteveffâ-yı mezbûrun zâviyesi önünde su sıra vâkı' olan hâlî yerler zâviye-i mezkûre önünde olan köprüden başka köprüye varınca ve suyun orta cânibinde vâkı' olan merhûmun vakf eylediği bağçe önü su sıra bağçe nihâyet olduğu yere varınca hâlî yerler ve mezkûrun kârbânsaray önünde vâkı' arz-ı beyzâ-yı hâlî yerler dahi temessükât mücebince vakf yerlerdir deyu defter-i atîkde mukayyed olmağın kemâkân defter-i cedîde nakl olundu kadîmden imâm ve mü'ezzin ve kayyûm ve mu'allim deyu mukayyed olub lâkin tefîş olundukda merhûm İsa Beğ Mescidi merhûm Mehmed tâbe serâhuya hibe idüb câmi'-i şerîf olub cihetleri karyelerde timâr emr olunub vakfnâmesinde evkâf-ı mezkûre mahsûlü zâviyesine meşrûta olmağla cihet-i meşihat ve kâtib ve cibâyet re'y-i mütevellîye meşrûtdur deyu defter-i 'atîkde mukayyed olmağın vech-i meşrûh üzere defter-i cedîde kayd olundu deyu defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr ve Üsküb nâhiyesine tâbî' evkâf-ı merhûm İsa Beğ ibn İshak deyu yazıldığı mahallin tahtında üç yüz yetmiş yedi nefer re'âyâ ve iki mahallât ve bir baştine ile karye-i Kalivişte/Kaliçavişte mezbûr köyü sâbikan merhûm Sultân Murâd İshak Beğ'e hibe idüb ispençe

ve sâ'ire-i mahsûlât ve hudûd ve sınıruyla virmiş ve ba'dehu İshak Beğ fevt olub karye-i mezbûre cihet-i irsle oğlu İsa Beğ'e intikâl idüb İsa Beğ dahi mezbûr karyeyi mahsûlâtıyla binâ eylediği 'imâret ve medresesine vakf idüb vakfiyesine dahi sebt olunduğu defter-i cedîd-i hâkânîye kayd olundu ve hâsılı tahtında ispence ve gendüm ve 'öşr-i kovan ve bennâk ve resm-i 'arûs ma'a deştâni ve tapu-yı zemîn yekûn ma'a gayrihi otuz altı bin sekiz yüz elli bir akçe bazar ve ma'a kurâ-i sâ'ire defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr olunmağla bu takdirce ber-muktezâ-yı Defter-i Hâkânî nefsi Saray'da vâkı' mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresi müteveccihâtı âyende ve revendeye it'âm için mesârifine sarf eylemek üzere müteveffâ İsa Beğ'in nefsi Saray'da vâkı' zâviyesi vakfi tarafından ve karye-i Kalivişte/Kaliçavişte el-mezbûrenin mahsûlât ve rûsûmâtı dahi müteveffâ İsa Beğ ibn İshak Beğ'in mahrûse-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfi tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğin defter emîni-i esbak 'arz ve 'arzı mücebinde 'amel olunmak bâbında iki yüz on üç senesi Zi'l-ka'desinde sâdır olan emr-i şerîfim mücebinde 'amel oluna deyu 'unvânına keşîde kılınan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn bâ-fermân-ı 'âlî kaydın bâlâsına sebt ve ba'dehu te'kidi havî emr-i celîlî'l-kadım sâdır ve mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresi hîn-i tahrîrden berü zâviye-i mezkûre vakfi tarafından zabt ve müteveccihâtı post-nişin olanlar ahz ve âyende ve revende ta'âmiyesine sarf ve el-kadîmu yetruku 'alâ kîdemihî mazmûnuna ri'âyet oluna gelmişiken mütevellî-i merkûmân kâni' ve mündefi' olmayub hilâf-ı Defter-i Hâkânî ve mugâyir-i emr-i 'âlî ve kadîme muhâlif ber-takrîb kayd itirdikleri vakfiyeye mebni mukâta'a-i hamâm ve mevâdd-ı sâ'ireyi fuzûlî zabt ve müteveccihâtını ahz ve ol vechile zâviye-i mezkûre vakfına gadr ve âyende ve revendenin zarûret ve muzâyakalarına bâdî oldukları beyânı ol bâbda Defter-i Hâkânî ve kadîmisi üzere 'amel ve hareket olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu şeyh-i mûmâ-ileyh bu def'a ordu-yı hümâyûnuma takdîm eylediği 'arz-ı hâliyle istid'â itmekle şeyh-i mûmâ-ileyhin yedinde bâlâsı hutût-ı hümâyûnla müveşşah müte'addid berât ve emr-i 'âlî mevcûd iken müddet-i kesîreden berü mütevellî-i merkûm ile beynlerinde münâza'ât-ı vafire vâkı' olub kuyûd ve defter-i hâkânîye nazaran zıkr olunan mukâta'a-i hamâm ve kârbânsaray ve mevâdd-ı sâ'iresi nefsi Saray'da İsa Beğ zâviyesi vakfi tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğin defter emîni-i esbak 'arz itmiş olmak hasebiyle kadîmden berü ne vechle zabt ve müteveccihâtı ahz ü kabz olagelmiş ise kadîmisi vechle 'amel ve hareket olunmak fermânım olmağın imdî siz ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhümasız husûs-ı mezbûru ma'rifet-i şer'le rü'yet ve bî-garaz erbâb-ı vukûfdan tahkîk ile ber muktezâ-yı Defter-i Hâkânî mârrü'l-beyân mukâta'a-i hamâm ve kârbânsaray ve mevâdd-ı sâ'iresi kadîmden berü zabt olunduğu vechle âyende ve revendeye it'âm zımnında kabz itirilüb kat'-ı münâza'aya dikkat ve keyfiyet-i hakîkati i'lâm ve inhâya mübâderet ve hilâf-ı Defter-i Hâkânî ve kadîme mugâyir hâlet vukû'a gelmemesine ihtimâm ve irâ'et ve ruhsatdan hazer ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı 'âlî-şânım sâdır olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sūdûr olan fermân-ı vâcibi'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimin mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'amel ve hareket ve hilâfından hazer ve mücânebet eylesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız. Tahrîren fî evâhiri şehri Cumâde'l-âhir li-sene hams ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf. Be-yurd-ı sahrâ-yı Şumnu

Vasale ileynâ fî 11 N sene 1225.

Mücebinde Dîvân-ı Bosna'dan buyuruldu-i emr-i hatîr dahi sâdır olduğu bu mahalde kayd şod.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Istanbul:

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

- Tapu Tahrir Defterleri (TT.d.): 4, 232

Sarajevo:

Gazi Husrev-begova biblioteka:

Saraybosna Şer'iyye Sicili (*Sidžil Sarajevskog šerijatskog suda*): 20, 21, 39, 40, 41, 42, 50.

Kitap ve makaleler

Mujezinović, Mehmed, *Islamska epigrafika u Bosni i Hercegovini*, knjiga I, Veselin Masleša, Sarajevo, 1974.

Oruç, Hatice, "Saraybosna'da İsa Bey Zaviyesi Hakkında Bazı Belgeler (I)", *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 71/2021, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 2022, 195-252.

Tanrıkorur, Ş. Barihüda, "Mevleviyye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 29. cilt, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 2004, 468-475.

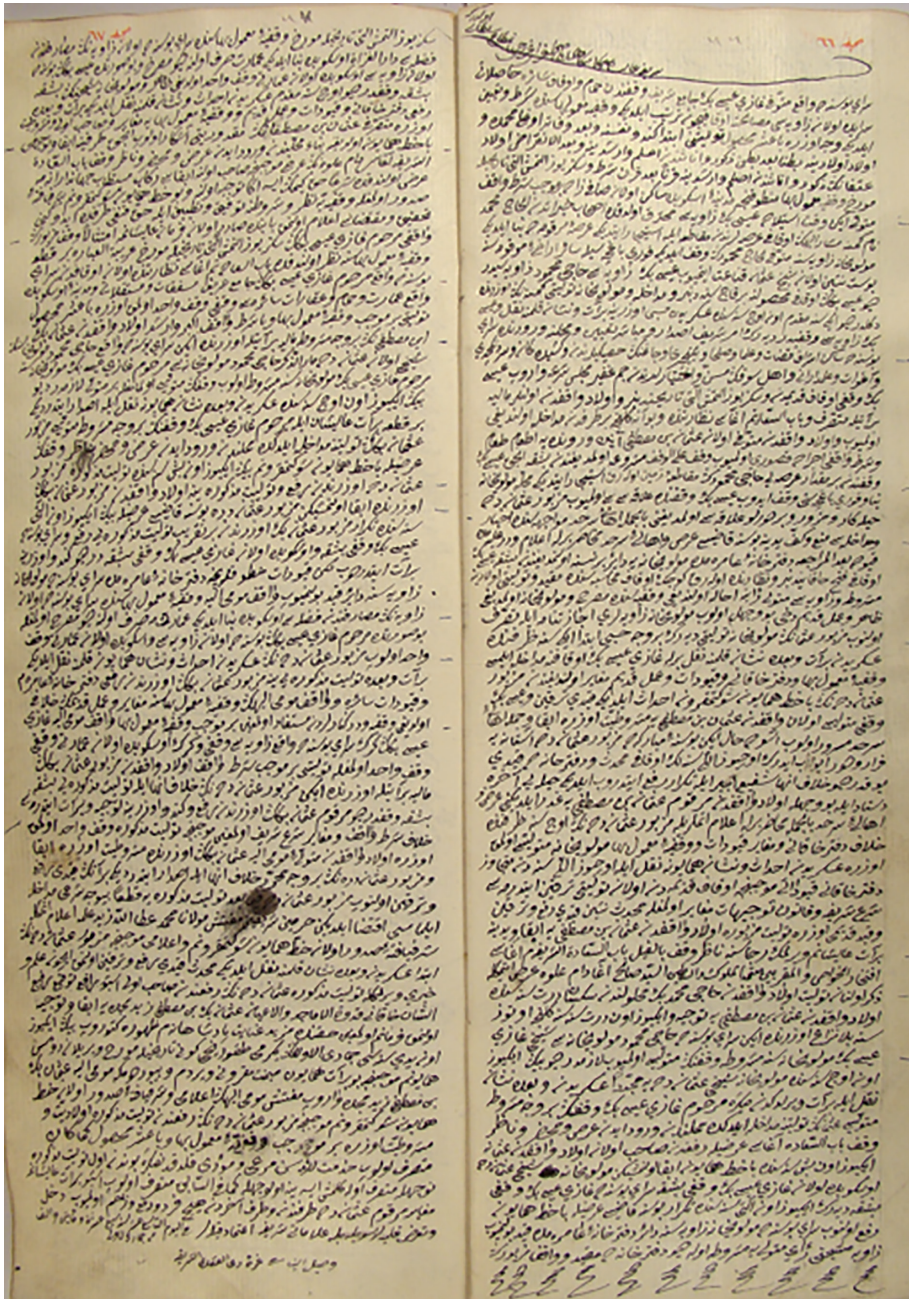

EK 3: GHB, Sicil 42, 66-67.

و جمل این سه جزءه در بعضی نسخه ها

SEVERAL DOCUMENTS ON ISA BEY'S TEKKE IN SARAJEVO (II)

Summary

There is no archival record connecting the zawiya founded by Gazi Isa Bey in Sarajevo (1462) to a dervish order (tariqat) till the end of the 18th century. Then, suddenly, with the appearance of Sheikh Osman Dede, Isa Bey's zawiya began to be mentioned alongside the Mevlevi tariqat. This change took place when Sheikh Osman Dede, one of the dervishes of the Hacı Sinan Kadirî tekke in Sarajevo, became the sheikh of the Hacı Mahmud Mevlevi tekke and claimed that it was actually Isa Bey's zawiya. At first, he convinced the authorities that the two lodges were one and the same, and even repaired the Mevlevi tekke with the income of the waqf of Isa Bey's zawiya. He then further claimed that the waqf's tawliyat (the right to manage the waqf) belonged to the sheikhs of the zawiya based on the waqf's regulations, and took over the tawliyat of the waqf and appropriated the waqf's property. Thus, a tawliyat lawsuit that would last for many years arose between the trustee of the zawiya foundation represented by Osman bin Mustafa residing in Skopje, from the lineage of İsa bey, and the new trustee of the foundation represented by Sheikh Osman Dede. The documents presented in this case reveal that certain aspects such as whether or not Isa Bey's zawiya is really Mevlevi, which side has the right to the tawliyat of the zawiya's waqf, and the conditions of endowment in the foundation charter (waqfiya) etc., have been questioned. Various types of documents found in the Ottoman Archive (Ottoman Archive of the Presidency of the Government - *BOA*) and in the Archives of the General Directorate of Waqfs in Ankara that shed light on the claims and events related to Isa Bey's zawiya and its waqf starting from the time Sheikh Osman Dede became a Mevlevi sheikh, constituting the first part of this study, have already been published under the title "Several Documents About Isa Bey's Tekke in Sarajevo (I)". In this study, the documents from the Sarajevo court registers (sharia sijjils) held at Gazi Husrev's Bey Library in Sarajevo, will be discussed. In a way, this study implements the documents already discussed in the earlier publication. These new documents that question the generally accepted claim that Isa Bey founded the zawiya as a Mevlevi and reveal the name of Hacı Mahmud as the founder of the Mevlevi tekke are of extreme importance and may completely alter the history of the tariqats in Sarajevo all together. These documents are also of great importance not only for the research of the waqf institutions, but also for the research of legal history through the prism of the institution of the qadi and the functioning of the court.

Keywords: Gazi Isa bey, Sarajevo, Skopje, Sheikh Osman Dede, Mevlevi zawiya of Hacı Mahmud, Isa Bey's zawiya, waqf, tawliyat